

ÇİN'DE COVID-19 SALGINI

MAYIS-2020

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ.....	3
TABLO LİSTESİ.....	3
GRAFİK LİSTESİ.....	3
KISALTMALAR.....	4
1. COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI.....	5
1.1. COVID-19 NEDİR?.....	5
1.2. COVID-19'UN BELİRTİLERİ VE ÇEŞİTLERİ.....	6
1.3. COVID-19'DAN KORUNMA YOLLARI.....	8
1.4. TEDAVİ YÖNTEMLERİ.....	9
2. DÜNYADA COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI.....	9
2.1. SALGINA İLİŞKİN VERİLER.....	11
2.2. DÜNYADA EN ÇOK VAKA GÖRÜLEN ÜLKELER.....	15
2.3. DÜNYADA DAHA ÖNCE GÖRÜLMÜŞ SALGIN HASTALIKLAR.....	17
3. ÇİN'DE COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI.....	18
3.1. ÇİN'DE SAĞLIK SEKTÖRÜ.....	18
3.2. ÇİN'DE GÖRÜLEN VAKA SAYILARI.....	19
3.3. EKONOMİK DEĞİŞİM.....	21
3.3.1 Covid-19 Salgınının "Bir Kuşak ve Bir Yol Projesi"ne Etkisi.....	23
3.4. TOPLUMSAL DEĞİŞİM.....	24
3.5. ÇİN HÜKÜMETİNİN ALDIĞI TEDBİRLER.....	25
3.5.1. Sağlık Sektöründe Alınan Tedbirler.....	25
3.5.2. Ekonomik Tedbirler.....	26
3.5.3. Vergi Tedbirleri.....	26
3.5.4. İstihdama Yönelik Tedbirler.....	27
3.5.5. Gümrük Tedbirleri.....	27
3.5.6. Lojistik Tedbirler.....	27
3.5.7. Uçuş Yasakları.....	28
3.5.8. Sınır Tedbirleri.....	28
3.5.9. Ticari Tedbirler.....	28
4. TÜRKİYE – ÇİN İLİŞKİLERİ.....	29
4.1. EKONOMİK DURUM.....	29
4.2. ÇİN RAFİNERİ SEKTÖRÜNDEKİ ARZ FAZLASI.....	30
4.3. LOJİSTİK DURUM.....	31
4.4. İKİLİ TİCARİ İLİŞKİLERİMİZE ETKİLERİ.....	31
4.5. KARŞILIKLI GERÇEKLEŞTİRİLEN YARDIMLAR.....	32
5. KAYNAKÇA.....	33

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: COVID-19 Salgının İlk Günleri	5
Şekil 2: Çin'den Yayılan Koronavirüsün Başlıca Belirtileri	6
Şekil 3: Koronavirüsün Mikroskopik Görüntüsü.....	7
Şekil 4: Koronavirüsten Korunmak İçin Neler Yapılmalıdır?	8
Şekil 5: Koronavirüsün İşletmelerde Üretim-İmalat Süreçlerine Etkisi	12
Şekil 6: Dünya Çapında COVID-19 Tedbirleri Kapsamında Kapanan Okullar	14
Şekil 7:Dünya Çapında Ülkelere Göre Onaylanmış Vaka Sayıları	15
Şekil 8: Çin'e Ait Sağlık Göstergeleri	19
Şekil 9: Bir Kuşak Bir Yol Projesi	24

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dünyada En Çok Vaka Görülen Ülkeler	16
Tablo 2: Çin'in Mart 2020 Dış Ticaret Verileri (Milyar \$)	22
Tablo 3: GTS'ye Göre Türkiye'nin Dış Ticaret Verileri (Milyon \$)	29
Tablo 4: GTS'ye Göre Türkiye'nin Çin İle Dış Ticareti (Milyon \$)	30

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Çin'de Günlük Covid-19 Vaka-Ölüm Sayıları	19
Grafik 2:Çin'de Eyaletlere Göre Toplam Vaka Sayıları	20
Grafik 3: Çin'de Günlük İyileşen Vaka Sayısı.....	20
Grafik 4: Sanayi Üretimi Değişimi (%).....	21
Grafik 5: İşsizlik Oranı Aylık Değişimi (%).....	21
Grafik 6: Çin'in Çeyrek Dönemlere Göre Ekonomik Büyümesi (%)	22
Grafik 7: Çin PMI	23
Grafik 8: Çin Halkının Ev Karantinasında Yaptığı Ev Aktiviteleri Dağılımı (%).....	24

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik

Devletleri BM: Birleşmiş

Milletler

CDC: Hastalıkları Kontrol ve Önleme

Merkezi CNBS: Çin Ulusal İstatistik

Bürosu

COVID-19 : Korona Virüs Hastalığı-19

DAX: Alman Birleşik Borsa Endeksi (Deutscher

Aktienindex) DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

DTÖ: Dünya Ticaret

Örgütü ECB: Avrupa

Merkez Bankası

ECDC: Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol

Merkezi FED: Merkez Bankaları Sistemi

FTSE: Financial Times Menkul Kıymetler Borsası/Londra Borsası (Financial Times

Stock Exchange) GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

GTS: Genel Ticaret Sistemi

ICVT: Uluslararası Virüs Taksonomisi

Komitesi IMF: Uluslararası Para Fonu

IRU: Uluslararası Kara Taşımacılığı

Birliği ITC: Uluslararası Ticaret

Merkezi

İKV: İktisadi Kalkınma

Vakfı KDV: Katma

Deđer Vergisi KGF:

Kredi Garanti Fonu

KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki

İşletmeler KPMG: Klynveld, Peat,

Marwick, Goerdeler KKE: Kişisel

Koruyucu Ekipman

MERS-Cov: Ortadođu Solunum Yetmezliđi Sendromu (Middle East Respiratory

Syndrome) NMPA: Çin Tıbbi Ürün İdaresi

OECD: Avrupa Ekonomik İşbirliği

Teşkilatı OHAL: Olağanüstü Hal

ÖTS: Özel Ticaret

Sistemi RNA: Ribo

Nükleik Asit

PMI Endeksi: Satın Alma Yöneticileri

Endeksi RMB: Çin Yuanı

SARS-Cov: Şiddetli Akut Solunum Yetmezliđi Sendromu (Severe Acute Respiratory

Syndrome) SARS-Cov-2: Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu Koronavirüsü 2

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür

Örgütü UND: Uluslararası Nakliyeciler Derneđi

TÜİK: Türkiye İstatistik

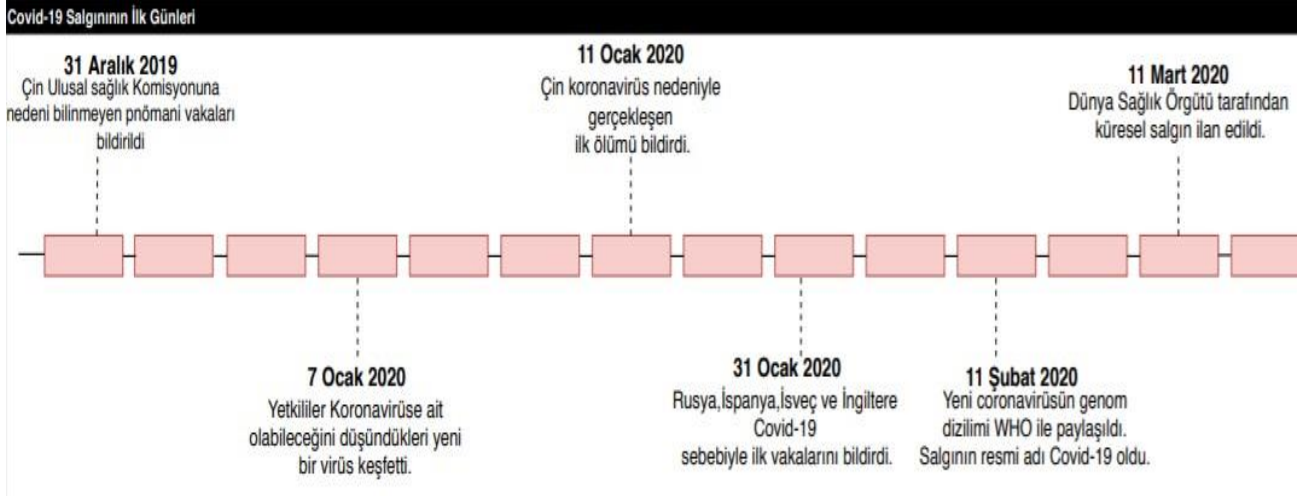
Kurumu vb.: ve benzeri

vs: vesaire

1. COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI

İlk olarak, Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Wuhan şehrinde Aralık 2019 sonunda çeşitli hastalarda belirli bir neden olmaksızın gelişen ve tedavi ile aşıllara cevap vermeyen bir zatürre (pnömani) görülmesi üzerine SARS-CoV-2 olarak adlandırılan yeni bir koronavirüs teşhis edilmiştir. Kısa süre içerisinde de bu virüs ile ilişkili enfeksiyonların bir salgın halini aldığı görülmüştür. Kişiden kişiye bulaşabilen virüsün bulaşma oranı 2020 Ocak ortasında büyüme göstermiş, ilerleyen zamanlarda Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya-Pasifik'te yer alan çeşitli ülkelerde yaşanan virüs vakaları rapor edilmeye başlanmıştır. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından küresel salgın ilan edilmiştir.

Sekil 1: COVID-19 Salgının İlk Günleri

1.1. COVID-19 NEDİR?

Koronavirüsler, hayvanlarda veya insanlarda hastalığa neden olabilecek büyük bir virüs ailesidir. Koronavirüsler; esas kaynağı yarasalar olmak üzere develer, kediler ve sığırlar gibi birçok hayvan türünde yaygın olarak görülen bir virüs ailesidir. Bu virüsler nadiren de olsa hayvanlardan bulaşma yolu ile insanları enfekte edebilir. MERS ve SARS Koronavirüs gibi insandan insana bulaşabilir. İnsan koronavirüsleri ise ilk 1960'lı yıllarda tespit edilmiştir. Koronavirüsler RNA virüsleridir ve alfa, beta, gama ve deltakoronavirüsler olarak 4 alt grupta incelenmektedir. Mikroskopik olarak etrafında taç görünümü ya da güneşteki patlamalara benzer şekilde bir hale vardır. Bu nedenle Latince'de taç anlamına gelen corona ismi verilmiştir, kısacası koronavirüs (coronavirüs) taçlı virüs anlamına gelmektedir. Bu taç görünümü, virüsün zarfında yıldızimsı çıkıntılar şeklinde bulunan glikoproteinlerden oluşmaktadır. Koronavirüs ailesi bilinen en büyük genomik yapıya sahip (30 kb genom) RNA virüs ailesidir.

Wuhan şehrinde salgına neden olan koronavirüs diğerlerinden farklı olduğu için geçici olarak yeni keşfedilmiş koronavirüs olarak isimlendirilmiştir (2019-nCov). İnsanlarda, koronavirüsün soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha şiddetli hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına neden olduğu bilinmektedir. COVID-19 (eski adıyla 2019-nCov), MERS ve SARS'a genetik olarak benzer şekilde bir betakoronavirüstür. Özellikle SARS virüs ile yakın benzerliğe sahiptir. Lakin özellikleri yönünden farklılıklar göstermekte ve zaten bu yüzden ayrı bir isimle anılmaktadır.

11 Şubat itibarıyla DSÖ yeni korona virüsü COVID-19 (corona virus disease-19) olarak isimlendirmiştir. COVID-19 ismine karar verilirken DSÖ danışmanları sadece hastalığa neden olan virüs türüne odaklanmıştır. Co ve Vi koronavirüsten, "d" İngilizcede hastalık anlamına gelen "disease" kelimesinden, 19 ise vakaların görülmeye başlandığı yıl olan 2019'dan gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü bu hastalığı COVID-19 olarak isimlendirmesine karşın, Uluslararası Virüs Taksonomisi Komitesi (ICVT) bu virüsün ismini SARS-CoV-2 olarak belirlemiştir.

Çünkü 2002 yılında ortaya çıkan bir başka koronavirüs olan SARS ile genomik yapısı %82 oranında eşleşmektedir.

Koronavirüsün, virüs ile temastan semptomların oluşmasına kadar geçen sürenin (kuluçka süresi) 2 ile 27 gün olduğu, virüsün belirtiler ortaya çıkmadan önce de bulaşıcı olduğuna dair bazı kesin olmayan kanıtlar bulunmaktadır. Ayrıca virüsün, bağışıklık sistemi zayıf olan ileri yaşta kişiler ve çok genç olanlar için virüsün pnömoni veya bronşit gibi çok daha ciddi solunum yolu hastalığına neden olduğu görülmüştür. Elde edilen veriler doğrultusunda ileri yaş ve eşlik eden hastalığı (astım, diyabet, kalp hastalığı gibi) olanlarda virüsün ağır hastalık oluşturma riskinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

1.2. COVID-19'UN BELİRTİLERİ VE ÇEŞİTLERİ

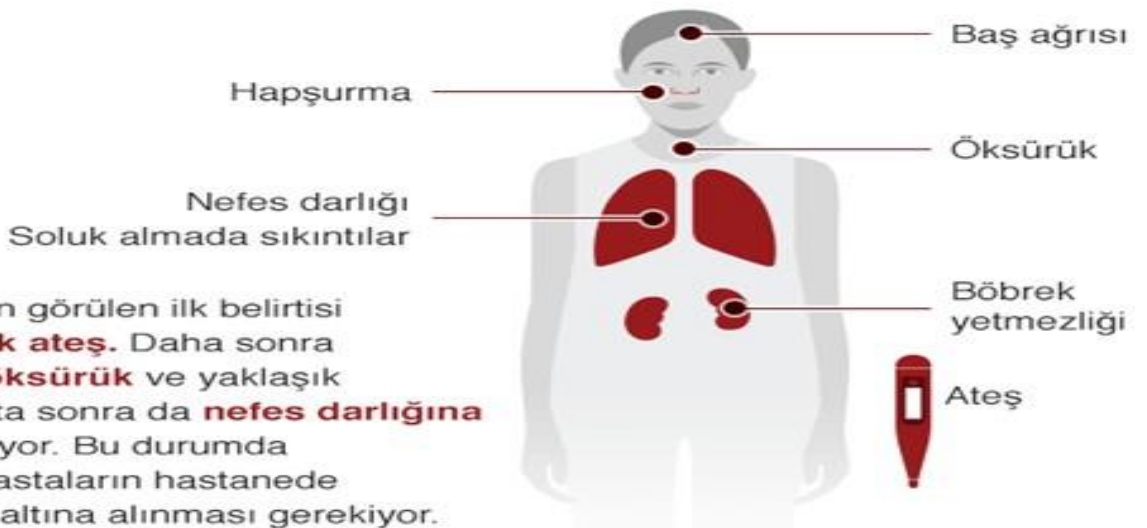
Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezine (CDC) göre tüm semptomların yanı sıra bir hastanın SARS-CoV-2 yönünden değerlendirilmesi için hastalığının laboratuvarca kanıtlanmış olması, hastalığın yeni tespit edildiği yahut fazla ilerleme kaydetmediği bölgelerde ise yurt dışı seyahat geçmişi ve bu kişilerle temas geçmişi araştırılarak ortaya konması gerekmektedir. Bu kriterleri sağlamayan fakat şiddetli hastalık belirtisine sahip ve etiyolojisi belirlenememiş vakaların da yeni koronavirüs açısından değerlendirilmesi gerekebilmektedir.

Bildirilen semptomlar vakaların %90'ında ateş, %80'inde yorgunluk ve kuru öksürük, %20'sinde nefes darlığı ve %15'inde solunum sıkıntısı içermektedir. Yaygın olmayan semptomlar ise baş ağrısı, burun tıkanıklığı, boğaz ağrısı, balgamlı öksürük, kas veya eklem ağrısı, üşüme, mide bulantısı veya kusma ve ishaldir. Göğüs röntgeni her iki akciğerde de belirti vermekte ve kan testleri genellikle düşük beyaz kan hücresi sayımı göstermektedir.

Koronavirüs enfeksiyonları, üst ve alt solunum yollarını etkilemektedir. Sıklıkla hafif üst solunum yolları enfeksiyonu (soğuk algınlığı) şeklinde geçirilmesine rağmen bu enfeksiyonda şiddetli hastalık tablosu ve ölüm görülebilmektedir. SARS ve MERS virüs şiddetli solunum yolu hastalığına neden olurken henüz keşfedilmiş COVID-19 klinik belirtileri tam açık değildir. Onaylanan vakalarda bulgular ise az ya da hiç semptom olmayan tablodan, şiddetli hastalık ve ölüme kadar geniş bir aralıktadır. Çoğu insanın özellikle çocukluk döneminde koronavirüs enfeksiyonu geçirdiği düşünülmektedir. Genç kişilerde hastalık hafif soğuk algınlığı şeklindeki şiddetli solunumsal yetmezlik daha sıklıkla ileri yaşta kişilerde ve yaşı fark etmeksizin eşlik eden diğer hastalıkların varlığında (hipertansiyon, diyabet, kalp-damar hastalıkları, kanser, bağışıklık sisteminin baskılandığı durumlar) görülmektedir.

Sekil 2: Çin'den Yayılan Koronavirüsün Başlıca Belirtileri

Çin'den Yayılan Koronavirüsün Belirtileri

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü

Yetişkinlerde ve çocuklarda görülen nezle vakalarının önemli bir kısmından koronavirüslerin sorumlu olduğu düşünülmektedir. Bu virüs grubu, ateş ve bademciklerin büyümesi gibi semptomlara neden olmakla beraber en çok kış ve erken baharda nezleye yol açmaktadır. Bunlara ek olarak koronavirüsler zatürre ile bronşite neden olabilmektedirler. 7 adet farklı insan koronavirüsü bulunmaktadır:

1. İnsan koronavirüsü 229E (HCoV-229E)
2. İnsan koronavirüsü OC43 (HCoV-OC43)
3. SARS koronavirüsü (SARS-CoV)
4. İnsan koronavirüsü NL63 (HCoV-NL63, Haven koronavirüsü)
5. İnsan koronavirüsü HKU1
6. MERS koronavirüsü (MERS-CoV)
7. Yeni koronavirüs (CoVID-19)

Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu (SARS)

İnsanlarda SARS-CoV koronavirüsünün neden olduğu bir solunum yolu sendromudur. 2002 ile 2003 yılları arasında Hong Kong'dan yayılan SARS salgını neredeyse pandemi haline gelmiş ve dünya çapında 8422 vaka ve 1524 ölüme yol açmıştır. Dünya Sağlık Örgütü ölüm oranını %10,9 olarak açıklamıştır.

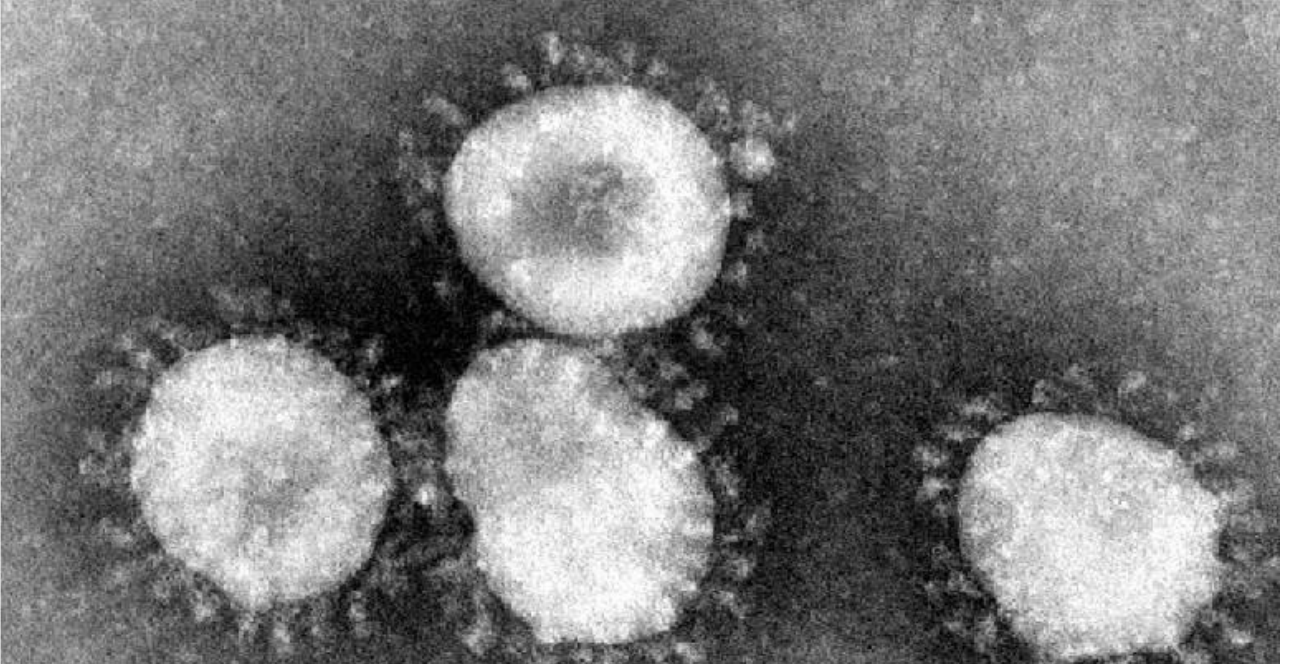
Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS)

İlk olarak 2012 yılında Suudi Arabistan'da tespit edilmiş, MERS-CoV'un yol açtığı bir koronavirüs enfeksiyonudur. Bu virüsün bulaştığı hastaların %36'sı hayatını kaybetmektedir. Nefes darlığı, öksürük ve ateş hastalığın en önemli belirtileri arasındadır. Bazı bünyeler hastalığı hafif belirtilerle atlatabilir. Hastalıktan kurtulanların virüsü bulaştırma riski yoktur.

Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu Koronavirüsü 2 (SARS-Cov-2)

Şiddetli akut solunum yolu sendromu koronavirüsü 2 veya COVID-19 veya Wuhan koronavirüsü, ilk olarak 2019'da bildirilmiş, Çin'in Wuhan kenti kökenli bir virüstür. İnsandan insana bulaşabilen virüsün bulaşma hızı 2020 yılının Ocak ayı ortalarında hızlanmıştır. Virüsün kuluçka dönemi 4-14 gündür. Virüsün bulaştığı bireylerde görülen ölüm oranının %3'ün altında olduğu tahmin edilmektedir.

Şekil 3: Koronavirüsün Mikroskopik Görüntüsü

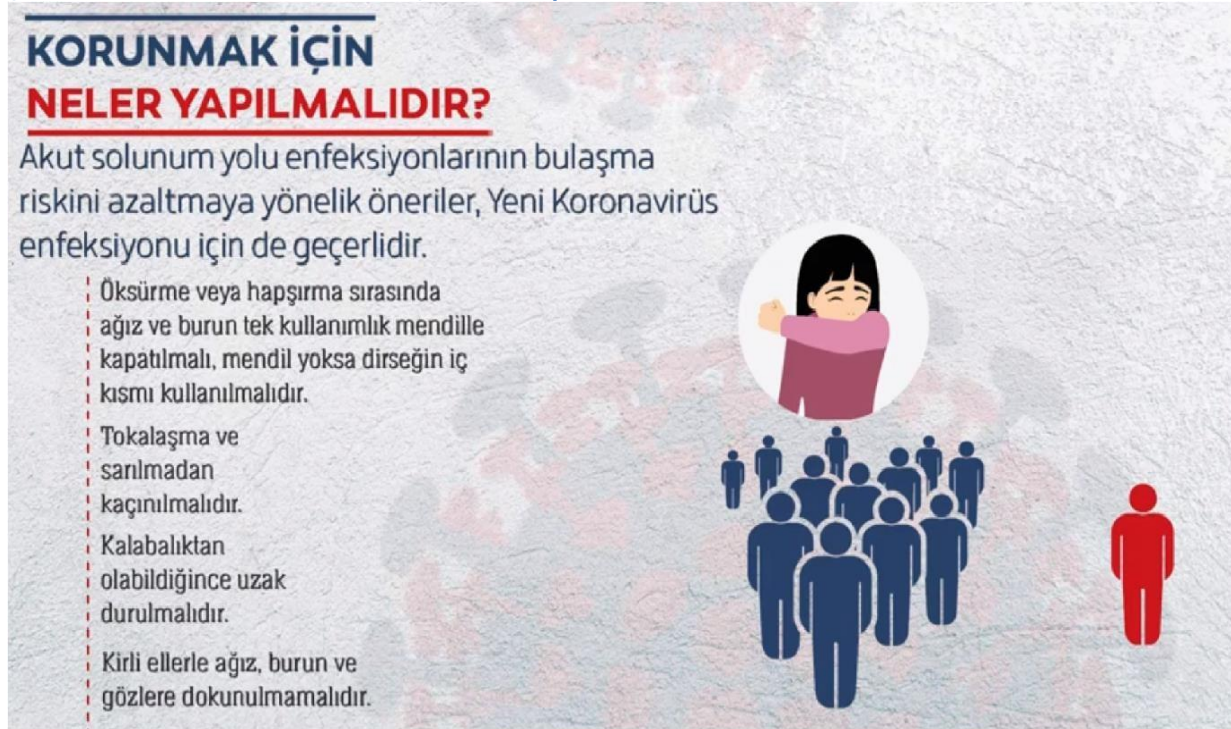
Kaynak: Rusya İnsan Sağlığı ve Tüketiciyi Koruma Kurumu

1.3. COVID-19'DAN KORUNMA YOLLARI

Kişisel hijyen kuralları korunma için oldukça önemlidir. Bireylerin dikkat edebileceği kişisel hijyen kuralları olarak elleri sıkça yıkamak veya virüsleri öldürebilecek kolonya veya diğer antibakteriyel maddeler ile elleri temizlemek en temel kurallardandır.

Virüs çok kolay bulaşabildiği için ek korunma önlemleri alınmalıdır. Virüsün en temel bulaşma yolu solunum yolu olduğu için kalabalıklardan uzak durmak, başka kişilerle yakın etkileşimden kaçınmak, solunum yollarını korumak virüsten korunmayı sağlayabilir. Kalabalık ortamlara girildiğinde solunum yollarının maske veya başka herhangi bir bez ile kapatılması havada bulunan damlacıkların solunmasını engelleyeceği için koruyucu önlem olarak uygulanabilir. Eğer bu şekilde bir önlem alınıyorsa maskelerin 2 veya 3 saat aralıklarla değiştirilmesi, diğer koruyucu atkı veya şal benzeri bezlerin de sıklıkla değiştirilmesi ve yıkanması gerekmektedir.

Sekil 4: Koronavirüsten Korunmak İçin Neler Yapılmalıdır?

Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı

T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen önlemler şu şekilde sıralanmıştır:

- El temizliğine dikkat edilmelidir. Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik veya antibakteriyel içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Eller yıkanmadan ağız, burun ve gözlerle temas edilmemelidir.
- Hasta insanlarla temastan kaçınılmalıdır (mümkün ise en az 1 metre uzakta bulunulmalıdır).
- Özellikle hasta insanlarla veya çevreleriyle doğrudan temas ettikten sonra eller sık sık temizlenmelidir.
- Öksürme veya hapsirme sırasında burun ve ağız tek kullanımlık kağıt mendil ile örtülmeli, kağıt mendilin bulunmadığı durumlarda ise dirsek içi kullanılmalı, mümkünse kalabalık yerlere girilmemeli, eğer girmek zorunda kalınıyorsa ağız ve burun kapatılmalı, tıbbi maske kullanılmalıdır.

- Hastaların yoğun olarak bulunması nedeniyle mümkün ise sağlık merkezlerine gidilmemeli, sağlık kuruluşuna gidilmesi gereken durumlarda diğer hastalarla temas en aza indirilmelidir.
- Çiftlikler, canlı hayvan pazarları ve hayvanların kesilebileceği alanlar gibi genel enfeksiyonlar açısından yüksek riskli alanlardan kaçınılmalıdır.
- Seyahat sonrası 14 gün içinde herhangi bir solunum yolu semptomu olursa maske takılarak en yakın sağlık kuruluşuna başvurulmalı, doktora seyahat öyküsü hakkında bilgi verilmelidir.

Benzer şekilde T.C. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın açıkladığı 14 kural ise şu şekildedir:

- Ellerinizi sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca ovalayarak yıkayın.
- Soğuk algınlığı belirtileri gösteren kişilerle aranıza en az 3-4 adım mesafe koyun.
- Öksürme veya hapşırma sırasında ağız ve burnu tek kullanımlık mendille kapatın. Mendil yoksa dirseğin iç kısmını kullanın.
- Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçının.
- Ellerinizi gözlerinize, ağızınıza ve burnunuza dokunmayın.
- Yurt dışı seyahatlerinizi iptal edin ya da erteleyin.
- Yurt dışından dönüşte ilk 14 günü evinizde geçirin.
- Bulduğunuz ortamları sık sık havalandırın.
- Kıyafetlerinizi 60-90°C'de normal deterjanla yıkayın.
- Kapı kolları, armatürler, lavabolar gibi sık kullandığınız yüzeyleri su ve deterjanla her gün temizleyin.
- Soğuk algınlığı belirtileriniz varsa yaşlılar ve kronik hastalığı olanlarla temas etmeyin, maske takmadan dışarı çıkmayın.
- Havlu gibi kişisel eşyalarınızı ortak kullanmayın.
- Bol sıvı tüketin, dengeli beslenin, uyku düzeninize dikkat edin.
- Düşmeyen ateş, öksürük, ve nefes darlığınız varsa, maske takarak bir sağlık kuruluşuna başvurun.

1.4. TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Henüz hastalığı tedavi edecek herhangi bir antiviral ilaç bulunmamaktadır. Diğer viral enfeksiyonların tedavisinde kullanılan antiviral ilaçlar koronavirüs enfeksiyonlarının tedavisinde de denenmiş ancak etkili bir sonuç elde edilememiştir. Mevcut ilaçların test edilmesi de dahil olmak üzere geliştirme çabaları devam etmektedir. Kullanılan tedavi semptomatik olup yatak istirahati, bol sıvı tüketimi ve günlük alınması gerekli kalorienin alınması vücut direnci açısından gereklidir. Zira hastalığı tedavi edecek olan vücut direncidir. Hastanın genel durumuna göre gerekli destekleyici tedavi uygulanmaktadır. Hastalığın şiddetine bağlı olarak oksijen tedavisi, intravenöz sıvılar ve solunum desteği uygulamaları gerçekleştirilmektedir.

2. DÜNYADA COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI

Pandemi, en basit tanımıyla dünyada eşzamanlı olarak çok yaygın bir şekilde çok fazla sayıda insanı tehdit eden bulaşıcı hastalıklara verilen isimdir. Bir hastalığın pandemi ilan edilmesi Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmaktadır. 2009 yılında yine aynı şekilde bütün dünyayı saran hastalık domuz gribi de pandemik hastalık ilan edilmiş, yüzbinlerce kişinin ölümüne sebep olmuştur.

Bir hastalığın pandemi olabilmesi için istikrarlı bir şekilde, dünyanın farklı noktalarında, kitleler üzerinde görülmeye başlaması gerekmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlamasına göre bir hastalığın pandemi olabilmesi için üç kriter aranmaktadır:

- Yeni bir virüs olması,
- İnsanlara kolayca geçebilmesi,
- İnsan insana kolay ve sürekli bir şekilde bulaşması.

İlk olarak Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Wuhan'da belirli bir neden olmaksızın gelişen ve tedavi ile aşılara cevap vermeyen bir zatürre görülmesi üzerine yeni bir koronavirüs teşhis edilmiştir. Kişiden kişiye kolaylıkla bulaşabilen bu virüsün bulaşma oranı 2020'nin Ocak ortasında büyüme göstermiştir.

İlerleyen zamanlarda Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya Pasifik'te yer alan çeşitli ülkelerde yaşanan virüs vakaları rapor edilmeye başlanmıştır. 11 Mart 2020 tarihine gelindiğinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın (pandemi) ilan edilmiştir. 13 Mart 2020'de Avrupa'nın artık koronavirüs krizinin merkez üssü haline geldiği bildirilmiştir.

Virüsün yayılmasını önlemek amacıyla alınan önlemler ilk olarak virüsün ilk ortaya çıktığı Wuhan'da gerçekleştirilmiştir. Wuhan'ın içine ve dışına seyahatlerde etkili bir karantina, 23 Ocak 2020 saat 10'dan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Wuhan'a ve Wuhan dışına uçuşlar ve trenler, halk otobüsleri, metro sistemi ve uzun mesafe otobüsleri bir sonraki duyuruya kadar askıya alınmıştır. Bunun ardından, Hubei bölgesinde bulunan en az 15 şehirde daha ulaşım benzer şekilde kısıtlandırılmıştır. Pekin'deki Yasak Şehir, geleneksel tapınak fuarları ve diğer kutlama amaçları toplantılar dahil olmak üzere birçok Yeni Yıl etkinlikleri bulaşma korkusuyla iptal edilmiştir. Hong Kong ayrıca bulaşıcı hastalık yanıt düzeylerini en üst seviyeye çıkarmış ve acil durum ilan etmiş, Şubat ortasına kadar okullarını kapatmış ve Yeni Yıl kutlamalarını iptal etmiştir. 30 Ocak tarihinde Dünya Sağlık Örgütü, hastalığın diğer ülkelere ve Çin'in bütün eyaletlerine yayılması nedeniyle uluslararası acil durum ilan etmiştir.

Çin'in ardından tüm dünyada da virüsün yayılmasını önlemek amacıyla ülkeler ve organizasyonlar çeşitli önlemler almaya devam etmiştir. İspanya ve İtalya tüm ülkede karantina uygulaması başlatmıştır. Bütün spor müsabakaları edilmiş, okullar ve üniversiteler kapatılmıştır. Süpermarket ve eczaneler dışındaki işletmelere kısıtlamalar getirilmiştir. Fransa, ülke çapında alarm seviyesini 3'e yükseltmiştir. 23 şubat 2020'de Güney Kore ülkede en yüksek alarm durumunu ilan etmiştir. 17 Mart 2020 tarihinden itibaren Fransa'da kısmi sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Bulgaristan, virüsün yayılmasını engellemek için ülkede 13 Nisan 2020'ye kadar olağanüstü hâl ilan etmiştir. Okullar, üniversiteler ve spor müsabakalarına bir ay ara verilmiştir. 13 Mart 2020'de ABD, ulusal acil durum ilan etmiştir. İran, Mart ayında şehirlerarası seyahatte kısıtlamalar getirildiğini duyurmuştur. İngiltere'de ikiden fazla kişinin toplanmasını yasaklamış ve seyahat ve dış mekan aktiviteleri, kafeler restoranların kapatılması sağlanmıştır.

Mart ayında dünya genelinde müzeler, kütüphaneler, performans mekanları ve diğer kültürel etkinlikler, sergiler iptal edilmiş, ertelenmiş ya da süresiz olarak kapatılmıştır. Buna karşılık olarak dijital platformlar aracılığıyla alternatif hizmetler sunabilmek amacıyla yoğun çabalar sarf edilmiştir.

2020 yılında gerçekleşmesi planlanan sosyal kültürel birçok etkinlik iptal edilmiş ya da ertelenmiştir. Ödül törenleri, spor müsabakaları, ligler belirsiz süreliğine durdurulmuştur. NBA, İtalya Seri A, Premier Lig, Süper Lig karşılaşmalarına ara verilmiştir. 2020 Avrupa Futbol Şampiyonası, 2020 Eurovision Şarkı Yarışması, 2020 Yaz Olimpiyatları koronavirüs salgını nedeniyle 2021 yılına ertelenmiştir.

2.1. SALGINA İLİŞKİN VERİLER

Finansal Veriler

COVID-19 koronavirüs salgını dünya çapında ilişkili birçok ekonomik çalkantıya neden olmuş, hisse senedi, tahvil ve emtia (ham petrol ve altın dahil) piyasaları da dahil olmak üzere finansal piyasalar üzerinde geniş kapsamlı ve ciddi etkiler yaratmıştır. Birçok ülkeyi olumsuz yönde etkilemiş, ekonomik, toplumsal, sosyal bozulmalara sebep olmuştur. İşsizlik rakamları ülke farkı gözetmeksizin artmış, ülkelerin sağlık sistemleri büyük alarmlar vermeye başlamıştır. Küresel çapta yaşanan bu kriz, ülkelerin virüsle başa çıkabilmek için birlikte hareket etmelerini gerektirmiştir.

Koronavirüs salgınının dünya çapında Çin dışında koronavirüs yaygınlaştıkça Şubat 2020 sonlarında, Dow Jones Sanayi Ortalaması ve FTSE, %3'ten fazla düşmüştür. Asya genelindeki bu sert düşüşleri, Avrupa'da düşen gösterge endeksleri takip etmiştir. DAX, CAC 40 ve IBEX 35'in her biri yaklaşık %4 düşmüş ve FTSE MIB %5'in üzerine düşmüştür. Petrol fiyatında büyük bir düşüş ve altın fiyatında 7 yılın en yüksek seviyesinde büyük bir artış olmuştur.

Koronavirüs salgınıyla ilgili endişeler nedeniyle NASDAQ-100, S&P 500 Endeksi dahil olmak üzere çeşitli ABD borsa endeksleri 2008 yılından bu yana en keskin düşüşlerini kaydetmiştir. Dow Jones, 2008 mali krizinden bu yana bir günlük en büyük düşüş olan 1,191 puan düşmüştür. Şubat ayında dünya borsaları 2008 mali krizinden bu yana en büyük tek hafta düşüşünü bildirmiştir.

Mart ayına gelindiğinde, S&P 500, borsa açıldıktan sonra dört dakika içinde %7 düşerek 2007-08 mali krizinden bu yana ilk kez bir devre kesiciyi tetiklemiş ve 15 dakika boyunca ticareti durdurmuştur. 10 yıllık ve 30 yıllık ABD Hazine tahvillerindeki getiri, rekor seviyelere ulaşmış ve 30 yıllık tahviller tarihte ilk kez %1'in altına düşmüştür. Asya-Pasifik borsalar kapatılmıştır. Nikkei 225 arasında Tokyo borsasında da 1 yıl içerisinde en yüksek düşüş %20 oranıyla görülmüştür. Avrupa borsaları %11 düşüşle kapatılmıştır.

Petrol fiyatlarında %8 düşüş gerçekleşmiştir. Mart 2020'de ham petrol fiyatlarının çöküşü ve borsa çöküşüyle sonuçlanan OPEC+ anlaşmasına varılamamasının ardından Rusya-Suudi Arabistan petrol fiyatı savaşı açıklanmıştır. Rusya-Suudi Arabistan petrol fiyat savaşı başta ABD olmak üzere birçok ülkeyi olumsuz etkilemiştir. Mart ayında, petrol fiyatlarının 2008 yılından bu yana kendi büyük tek haftalık düşüş yaşanmıştır.

İşsizlik Verileri

Uluslararası Çalışma Örgütü, 2020 yılının ikinci çeyreğinde küresel çalışma saatlerinin yaklaşık %6,7 düşeceğini ve bunun da 195 milyon tam zamanlı çalışana eşdeğer olduğunu açıklamıştır. Ayrıca, 2008 mali krizinde yaşanan 25 milyona yakın iş kaybına kıyasla sadece ilk çeyrekte 30 milyon iş kaybının yaşanmış olabileceğini belirtilmiştir.

Ocak ve Şubat 2020'de, Wuhan'daki salgının yüksekliği sırasında, Çin'de yaklaşık 5 milyon insan işini kaybetmiştir. Mart 2020'de, 10 milyondan fazla Amerikalı işini kaybetmiş ve hükümet yardımına başvurmuştur. 21 Mart 2020'ye kadar geçen sürede 3.3 milyon yeni işsizlik talebi kaydı yapılmış olup bir önceki en yüksek kayıt 1982'de 700 bin olarak kaydedilmiştir. 4 Nisan'a kadar geçen süre içerisinde üç hafta içinde sadece ABD'de 16 milyon iş kaybedilmiştir. Federal Rezerv Bankası St. Louis, koronavirüs salgınının ABD'de 47 milyon iş kaybına neden olabileceğini ve işsizlik oranının %32'ye çıkabileceğini öngörmüştür.

Hindistan'da yaşanan karantina uygulamaları sonrası milyonlarca göçmen işçi işsiz kalmıştır. Angus Reid Enstitüsü'nden yapılan ankette Kanadalı hanelerin %44'ünde bir tür iş kaybı yaşandığı bulunmuştur.

2020 Mart ortasında karantina uygulamaları başladığından beri İspanya'da yaklaşık 900 bin işçi işini kaybetmiştir. Mart ayının ikinci yarısında 4 milyon Fransız işçi geçici işsizlik ödeneği için başvurmuş ve 1 milyon İngiliz işçi destek kredi programına başvurmuştur. Almanya'daki yaklaşık yarım milyon şirket, işçilerini Kurzarbeit olarak bilinen devlet tarafından sübvans edilen kısa süreli çalışma programlarına göndermiştir. Alman kısa süreli çalışma tazminat programı Fransa ve İngiltere tarafından da uygulanmaya başlanmıştır.

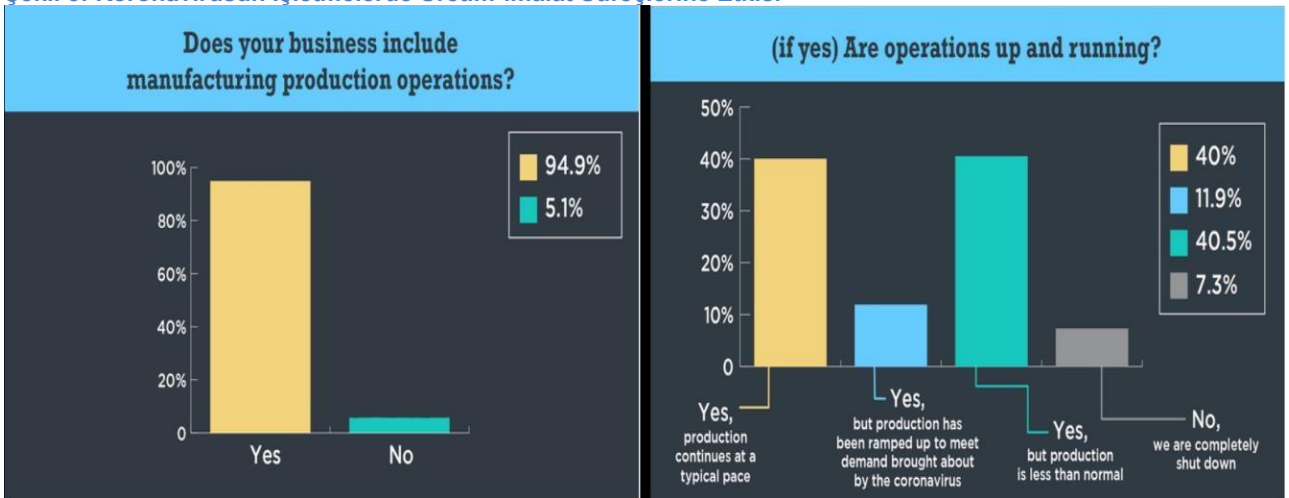
Sektörel Daralma

Birçok hava yolu faaliyetlerini durdurmuştur. British Airways, Finnair, Qatar Airways, United Airlines ve Air Canada çeşitli sebepler belirterek Çin'e uçuşlarını askıya almıştır. Türk Hava Yolları kademeli olarak önce yurtdışı seferlerini daha sonra yurtiçi seferlerini azaltmıştır. Bir süre sonra faaliyetlerini tamamen durdurduğunu açıklamıştır. Dünya şehirlerinin çoğunda, planlanan seyahat %80-90 oranında azalmıştır. Yolcu gemisi endüstrisi de koronavirüsün ilk toplu görüldüğü yerlerden biri olan *Diamond Princess* isimli yolcu gemisi vakasından etkilenmiş ve böylece seyir hatlarında %70-80 düşüş gerçekleşmiştir.

Hizmet sektörü de koronavirüs sebebiyle olumsuz etkilenmiştir. Restoranlar, kafeler, sinemalar, tiyatrolar, müzeler kapatılmış, çalışmalarına ara verilmiştir. Dünya genelinde önemli birçok fabrika üretimini durdurmuş veya üretimine ara vermiştir. ABD'deki üç önemli araba üreticisi tüm üretimini durdurmuştur. Airbus, Michelin, Skoda, Brembo, Maserati, Renault Grubu, Fiat, Lamborghini ve Ferrari dahil birçok firma İtalya, İspanya, Fransa, Sırbistan, Slovakya ve Polonya'daki fabrikalarında üretime ara vermiştir. Volkswagen, fabrikalarında üretimi iki haftalığına durdurmuştur. ABD'de yeni araç satışları %40 azalmıştır. Dünyanın dört bir yanındaki alışveriş merkezleri, çalışma saatlerini azaltarak veya geçici olarak kapatılarak koronavirüs salgını sebebiyle tedbir almıştır. Starbucks, Çin'deki şubelerinin yarısından fazlasını kapatmıştır. Ikea, Çin'de bulunan mağazalarını kapatma kararı almıştır.

Industry Week tarafından yapılan bir ankette koronavirüs salgınının üretim işletmelerindeki yansımaları araştırılması hedeflenmiştir. Ankete katılanların %94,9'unun çalıştığı işletme, üretim-imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar, bazı üretim işletmelerinin operasyonlarında azalmalar gerçekleşirken, diğer üretim işletmelerinde artışlar göstermektedir. %7,3'lük bir kısım üretimlerini durdurduğunu, %40,5'lik kısım ise normalden daha az üretim yapıldığını belirtmiştir. Buna karşın, %40'lık kısım üretimin normal hızda devam ettiğini ve %11,9'luk kısım koronavirüs sebebiyle artan talebin karşılanması amacıyla üretimin arttığını belirtmiştir.

Şekil 5: Koronavirüsün İşletmelerde Üretim-İmalat Süreçlerine Etkisi

Kaynak: Industry Week

Turizm sektörü de koronavirüs salgınından etkilenmiş, turizm sektöründe işsizliğin artmasına, işletmelerin iflasına, turizmin GSYİH'nın önemli bir bölümü oluşturduğu ülkelerin ekonomilerinde daralmalara sebep

olmuştur. Turizm sektöründe faaliyet gösteren birçok işletmenin geliri azalmıştır. Karantina uygulamaları, hastalık korkusu, uçuşların iptal edilmesi gibi birçok etken turizmin birçok ülkede durma noktasına gelmesine sebep olmuştur.

Koronavirüs salgını, salgınlarla mücadele için küresel çapta artan KKE kullanımı, panik satın alımları (maketlerde rafların gıda, tuvalet kağıdı ve su gibi ürünlerin ciddi şekilde azalması) gibi sonuçlar doğurmuştur. Fabrikaların kapatılması ve lojistik operasyonlarda yaşanan aksama, tedarik sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. DSÖ'ne göre, KKE'ye olan talep %100 artmıştır. Bu da normal fiyatın 20 katına kadar yüksek fiyatlara yol açmış ve tıbbi ürün tedarikinde gecikmelere neden olmuştur.

Ülke Ekonomileri Verileri

Ülke ekonomileri de küresel çaplı salgından olumsuz etkilenmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, gelişmekte olan ülkelerde 220 milyar dolarlık bir gelir düşüşü beklediğini ve COVID-19'un ekonomik etkisinin aylarca hatta yıllarca sürebileceğini açıklamıştır.

Alman Hükümeti, krizin bir sonucu olarak ekonomisinin neredeyse %10 daralabileceği öngörüsünde bulunmuş, Fransa Bankası Fransız ekonomisinin durgunluk içinde olduğunu ve 2020 yılının ilk çeyreğinde %6 daralabileceğini açıklamıştır. ABD merkezli kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, dünya ekonomisinin 2020 yılında koronavirüsün olumsuz etkisi nedeniyle %0,5 oranında daralabileceğini belirtmiştir. Neredeyse tüm G20 ülkeleri için 2020'de negatif büyüme oranları bekleyen kuruluş, Türkiye ekonomisinin 2020'de %1,4 küçüleceğini öngörüsünü açıklamıştır. Japonya'nın ihracat odaklı ekonomisi salgından önemli ölçüde etkileneyeceği ve ekonomik bir yavaşlama süreciyle beraber %3 civarında bu yıl küçüleceğini tahmin edilmiştir. Birleşik Krallık için salgından önce, Brexit sürecini ekonomide durgunluk yaratacağı düşünülüyordu. Salgın sonrası yapılan tahminlerle, koronavirüs salgını sebebiyle 2020'de Birleşik Krallık ekonomisinde %5 daralma olabileceği öngörülmüştür.

Sosyo-Kültürel Veriler

Nisan ayında yayınlanan Birleşmiş Milletler raporuna göre, 2020 sonuna kadar dünya genelinde 130 milyon kişinin daha açlık sınırına geleceğini ve toplam açlık sınırında olan kişilerin sayısının 265 milyona ulaşacağı düşünülmektedir.

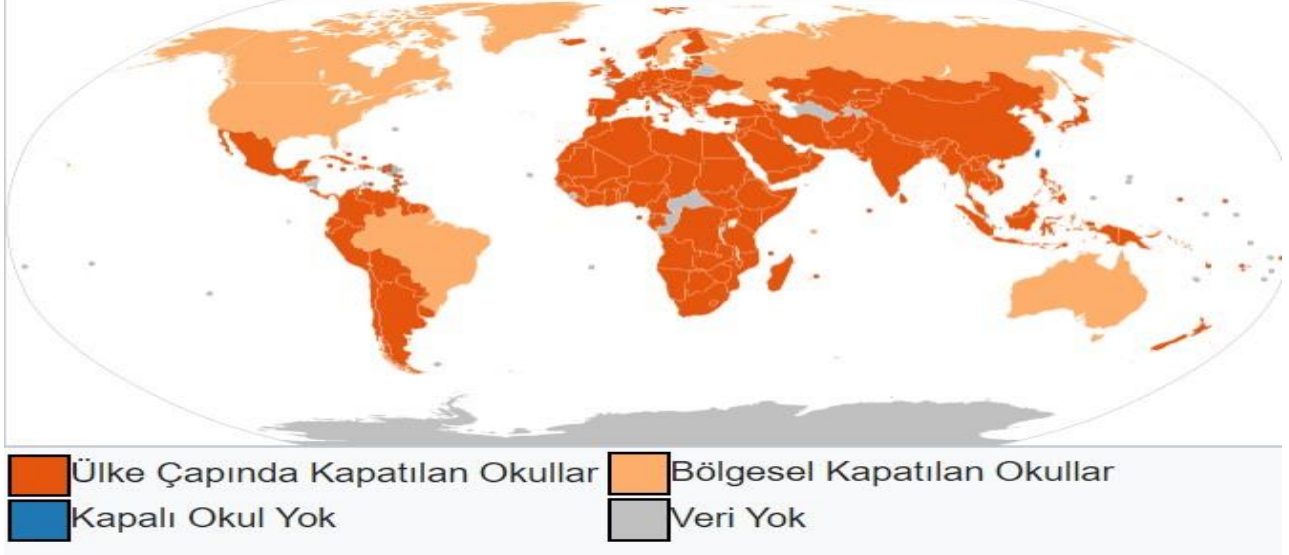
Dünyada koronavirüs salgınının yol açtığı bozulma, çevre ve iklim üzerinde çok sayıda etkiye neden olmuştur. Planlı yolculuklardaki ciddi düşüş birçok bölgede havakirliliğinde düşüş yaşanmasına sebep olmuştur. Örneğin Çin'de, karantina tedbirleri dolayısıyla karbon emisyonunda %25 azalma, azot oksit emisyonlarında %50 azalma görülmüştür.

Koronavirüs salgını, birçok ülkede aile içi şiddet ve intihar vakalarında artış yaşanmasına sebep olmuştur. Karantina uygulamaları, finansal güvensizlik, stres ve belirsizlik gibi etmenlerin vakaların artmasında etkili olduğunu düşünülmektedir. İşsizlik korkusu, sosyal izolasyon, finansal etmenler intihar vakalarının artmasına sebebiyet vermiştir.

Koronavirüs salgını dünya genelinde eğitim-öğretimin aksamasına sebep olmuştur. İlköğretim, ortaöğretim, lise, üniversite gibi kurumlar eğitim-öğretime ara vermişlerdir. Bazı kurumlar çevrimiçi sistemle uzaktan eğitim ve öğretime devam etmişlerdir. Salgınla mücadele kapsamında okulların kapanması sebebiyle yaklaşık

1.2 milyar öğrencinin etkilendiği düşünülmektedir. UNESCO'nun raporuna göre, 177 ülkede, ülke genelinde okullar kapatılmakta ve 13 ülke de bölgesel kapanışlar uygulanmaktadır. Dünya öğrenci nüfusunun yaklaşık %73'ünün etkilendiği düşünülmektedir.

Şekil 6: Dünya Çapında COVID-19 Tedbirleri Kapsamında Kapanan Okullar

Kaynak: UNESCO

Alınan Önlemler

Küresel çapta hızla yayılan salgın ülke ekonomilerini olumsuz etkilemiştir. Ülkeler, ekonomilerinin ve toplumun bu salgından en az şekilde etkilenmeleri için çeşitli önlemler almak zorunda kalmıştır. Kanada Başbakanı Justin Trudeau, koronavirüs hastalığına karşı federal yanıtı yönetmek için yeni bir kabine komitesi kurulacağını duyurmuştur. Kanada Hükümeti, DSÖ'ye 50 milyon dolar ve Kanada'da koronavirüs araştırmalarını finanse etmek için 275 milyon dolara ek olarak 1 milyar Kanada Doları COVID-19 Yanıt Fonu oluşturacağını açıklamıştır.

Çin Merkez Bankası nispeten mütevazı önlemler olarak bankalar için rezerv gereksinimlerini azaltmıştır. Bu da koronavirüs salgınından etkilenen işletmelere 80 milyar dolara yakın kredi verebilmelerine imkan sağlamıştır. Önümüzdeki aylarda faiz oranlarını azaltılacağına bir göstergesi olmuştur. Euro bölgesinin en büyük ekonomilerinden biri olan Almanya, 350 milyar €'luk destek fonu açıklamıştır. Bu fon, koronavirüs ile mücadele eden işletmelere sınırsız kredi vermek amacıyla oluşturulmuştur. Ayrıca bu fon, stratejik öneme sahip halka açık ve salgından etkilenen firmaların hisselerinin kamu kuruluşlarınca alması için kullanılabilir olup zararlı ve kötü niyetli olabilecek hisse alıcılarının önüne geçilip stratejik öneme sahip firmaların yerli kimliğinin korunmasına önem verilmesini sağlamıştır. Japon Hükümeti de ülkeye son zamanlardaki en zorlu dönemlerinden birinde yardımcı olmak amacıyla yaklaşık 1 trilyon dolar değerinde büyük bir yardım paketi açıklamıştır.

İngiltere Hükümeti, şirketlerin büyük işten çıkarılmalarını engellemek için birkaç ay boyunca işçi maaşlarının %80'ini ödemeyi taahhüt etmiş; serbest çalışan işçilere kayıp ücretler karşılığında geri ödeme yapılmış; vergi ödemelerini ertelemiş; artan işsizlik ödeneği oluşturmuş; küçük ve orta ölçekli şirketler için bir kredi programı oluşturmuş; ve yardım kuruluşlarına bağış yardımı sağlamıştır.

Amerika Merkez Bankası FED'in tarihi eylemleri arasında faiz oranlarının sıfıra indirilmesi, banka rezerv gereksinimlerinin sıfıra indirilmesi, hazine bonoları ve ipotek destekli menkul kıymetlerden yüz milyarlarca dolar satın alma, kurumsal ve belediye borçlarının satın alınması ve banka dışı borçlara acil kredi verilmesi gibi önlemler yer almıştır. ABD ekonomisinin bu salgından en az etkilenmesi amacıyla 2 trilyon dolarlık bir teşvik paketi açıklanmıştır. Ayrıca bireylere 1200 dolara kadar doğrudan ödemeler, işletmelere yüz milyarlarca dolar kredi ve hibe, işsizlik ödeneklerinde artış ve hastaneler ile sağlık hizmeti sağlayıcıları için destekler açıklanmıştır.

Fransa'da doğalgaz-elektrik-su ödemelerinde erteleme, İtalya'da temizlik ürünlerinde %50 vergi muafiyeti, kiralarda %60 vergi muafiyeti, Bulgaristan'da COVID-19 ile mücadele için bütün sağlık çalışanları için ekstra ödenek (aylık 500 € prim), Fransa, Almanya ve İsveç'te daha önceden alınmış krediler için özellikle etkilenen KOBİ tarzı işletmelerin ödeme güclüğü göz önünde bulundurularak şartların yeniden lehte gözden geçirilmesi, İsveç'te özellikle işyeri kira sözleşmelerinin Nisan-Haziran dönemleri için düşürülmesi, Macaristan'da dağıtım servisi veren restoran ve marketlerin daha önce dağıtım izni almamış olmaları durumunda bu hizmeti verebilmeleri için yasal prosedürlerin en basit düzeye indirilmesi gibi önlemler alınmıştır.

Avrupa Birliği, üye ülkelere, işletmelere ve işçilere acil borç verme ve diğer yardımları sağlamak için 500 milyar

€'luk bir paket oluşturmuştur. Avrupa Merkez Bankası (ECB), bu yıl üyelerine kriz sırasında yardımcı olmak için 750 milyar €'ya kadar ek bono satın alacağını belirtmiştir.

Uluslararası Para Fonu (IMF), gelişmekte olan ekonomiler tercih edilerek, koronavirüs nedeniyle finansal krizlerle karşılaşan üye ülkelere borç vermek için 100 milyar dolar ayırmıştır. Nisan ayı başlarında, doksandan fazla ülke kurtarma talebinde bulunmuştur.

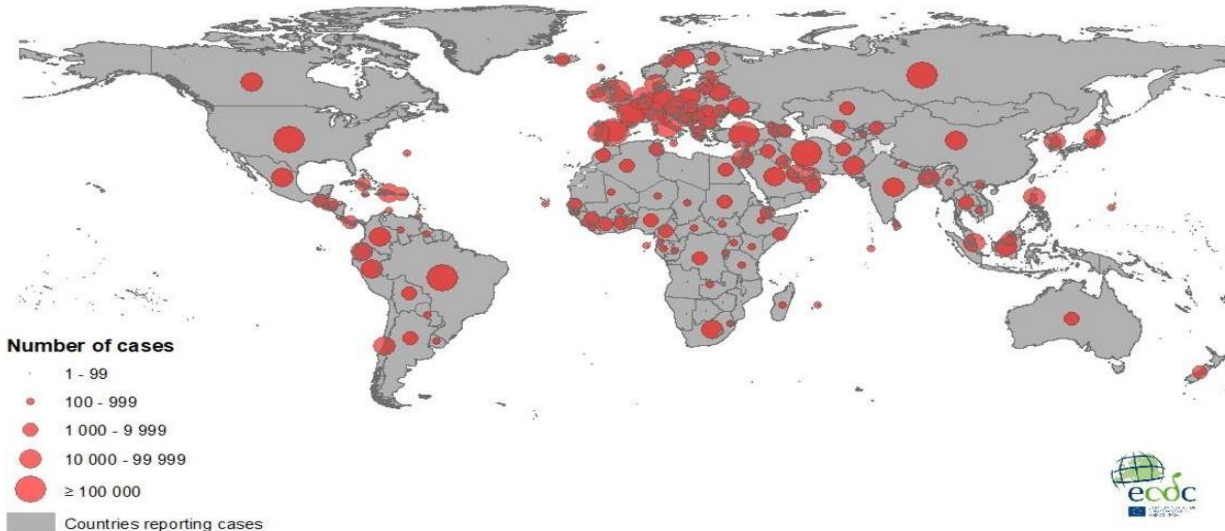
Dünya Bankası, bankanın salgının etkilerine karşı 150 milyar dolardan fazla para harcamıştır. Virüsle ilgili iki düzineden fazla kredi talebi hızlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Şu ana kadar Hindistan en büyük krediyi 1 milyar dolardan almıştır.

Türkiye Hükümeti 100 milyar liralık paket açıklamıştır. Bu paket kapsamında, krizden en çok etkilenen hizmet sektöründeki işverenlerin vergi yükümlülükleri, SGK primleri ve kredi borçları ertelenmesi, Kredi Garanti Fonu (KGF) limiti yükseltilerek teminat sorunu nedeni ile kredi alamayan firmaların banka kredilerine erişimi kolaylaştırılması, kısa çalışma ödeneği ile üretime ara veren işyerlerinde çalışanlara geçici gelir desteği sağlanması, ihtiyaç sahibi ailelere 2 milyar TL'lik bir kaynak aktarılması, konut alımında kredi koşullarında kolaylık sağlanması, en düşük emekli maaşı 1.500 liraya yükseltilmesi, asgari ücret desteği devam ettirilmesi, ihracatçıya stok finansman desteği verilmesi gibi önlemler alınmıştır.

2.2. DÜNYADA EN ÇOK VAKA GÖRÜLEN ÜLKELER

Koronavirüs salgını dünya çapında 210 ülke ve bölgeyi etkilemektedir. Avrupa'nın tamamında koronavirüs vakaları görülmektedir. 26 Mayıs 2020 itibariyle dünya genelinde 5 milyon barajı aşmış ve toplam onaylanmış vaka sayısı 5 milyon 686 bin 282'ye ulaşmıştır. Dünya genelinde 2 milyon 430 bin 788 iyileşen hasta mevcut iken virüs nedeniyle 352 bin 227 hasta hayatını kaybetmiştir.

Şekil 7:Dünya Çapında Ünelere Göre Onaylanmış Vaka Sayıları

Kaynak: Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi

26 Mayıs 2020 itibariyle toplam onaylanmış vaka sayıları ülkelere göre incelendiğinde ilk sırada 1 milyon 725 bin 275 ile A.B.D. bulunmakta olup bu ülkeyi 394 bin 507 ile Brezilya, 362 bin 342 ile Rusya, 283 bin 339 ile İspanya, 265 bin 227 ile Birleşik Krallık ve 230 bin 555 ile İtalya ile takip etmektedir. Salgının ortaya çıktığı Çin'de ise 82 bin 993 vaka kayda geçmiştir. 26 Mayıs 2020 itibariyle Fransa 182 bin 722, Almanya 181 bin 288,

Türkiye 158 bin 762, Hindistan ise 151 bin 876 toplam vaka sayısı duyurmuştur.

Tablo 1: Dünyada En Çok Vaka Görülen Ülkeler

ÜLKE	NÜFUS	VAKA SAYISI	ÖLÜM SAYISI
DÜNYA GENELİ		5.686.282	352.227
A.B.D.	330.811.717	1.725.275	100.572
Brezilya	212.409.786	394.507	24.593
Rusya	145.928.485	362.342	3.807
İspanya	46.753.049	283.339	27.117
Birleşik Krallık	67.851.047	265.227	37.048
İtalya	60.470.230	230.555	32.955
Fransa	65.259.581	182.722	28.530
Almanya	83.757.965	181.288	8.498
Türkiye	84.247.422	158.762	4.397
Hindistan	1.378.641.054	151.876	4.346
İran	83.883.203	139.511	7.508
Peru	32.924.686	129.751	3.788
Kanada	37.709.091	86.647	6.639
Çin	1.439.323.776	82.993	4.634
Şili	19.099.822	77.961	806
S.Arabistan	34.757.706	76.726	411
Meksika	128.796.145	74.560	8.134
Pakistan	220.438.956	57.705	1.197
Belçika	11.584.702	57.455	9.334
Katar	2.875.978	47.207	28
Hollanda	17.131.215	45.578	5.856
Beyaz Rusya	9.449.619	38.059	208
Ekvador	17.615.358	37.355	3.203
Bangladeş	164.524.398	36.751	522
İsveç	10.093.058	34.440	4.125
Singapur	5.845.767	32.343	23
B.A.E.	9.878.250	31.086	253
Portekiz	10.199.497	31.007	1.342
İsviçre	8.648.347	30.761	1.915
İrlanda	4.932.204	24.735	1.615
G.Afrika	59.232.433	24.264	524
Endonezya	273.231.828	23.165	1.418
Kolombiya	50.828.154	23.003	776
Kuveyt	4.264.055	22.575	172
Polonya	37.850.537	22.074	1.024
Ukrayna	43.757.987	21.584	644

Kaynak: Worldometers

2.3. DÜNYADA DAHA ÖNCE GÖRÜLMÜŞ SALGIN HASTALIKLAR

Tarih boyunca birçok değişik salgın hastalık insanlık için büyük tehlike oluşturmuş, tarihin seyrini değiştirmiş hatta bazı uygarlıkların sonunu getirmiştir. Her devirde binlerce insan grip, veba, kolera, tifüs gibi bulaşıcı ve salgın hastalıklardan hayatını kaybetmiştir. Her ne kadar asırlar, devirler değişse de hastalıklar tarih boyunca hep kendinden söz ettirmeyi başarmıştır. Hastalıklar her devirde olmuş, binlerce insan veba, kolera, tifüs, cüzzam, frengi, sıtma gibi bulaşıcı ve salgın hastalıklardan hayatını kaybetmiştir. Yakın tarihe kadar birçok toplumu etkileyen, bütün dünyanın savaştığı bulaşıcı ve salgın hastalıklardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Kara Veba (1346 – 1353)

1346-1353 yılları arasında meydana gelen Kara Veba salgınının 75 ila 200 milyon arasında insanı öldürdüğü düşünülmektedir. Tam sayıları bilmek mümkün olmasa da özellikle Avrupa nüfusunun bu yıllarda %30 ila %60 oranda azaldığı belirtilmektedir. Yaşanan kıyım sonrası toplumda tanrının ve kilisenin sorgulanmasına sebep olan Kara Veba salgınının dinde reformun ve hayatın pek çok alanında rönesansın başlamasının başlıca nedenlerinden biri olduğu bilinmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sırasındaki Tifüs salgını

1914-1918 yılları arasında Tifüs bakterisini taşıyan bitlerin neden olduğu salgın savaşın beraberinde getirdiği bir olguydu. Avrupa ve Asya'da 25 milyon kişi hastalanmış ve özellikle Sovyetler Birliği ülkelerinde 3 milyona yakın insan hayatını kaybetmiştir. Batılı ülkeler salgına neyin neden olduğunu daha hızlı anlamış ve bitlerden kurtulmak üzere önlemler alınmıştır. Doğu ülkeleri ise daha geç önlem almış ve bu nedenle dünyanın bu kısmında çok daha fazla sayıda insan hayatını kaybetmiştir.

İspanyol Gribi (1918-1920)

Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda 500 milyon insana bulaşan H1N1 influenza virüsü neden olduğu yüksek ateş ile dünya genelinde 50 ila 100 milyon arasında sağlıklı insanın ölümüne neden olmuştur. Bu sayı birinci ve ikinci dünya savaşlarında ölen insan sayısının toplamından kat kat daha fazladır. Bu virüsü diğerlerinden ayıran şey saldırdığı bünyenin bağışıklık sistemi ne kadar güçlüyse ateşin de o kadar yüksek meydana gelmesi olmuştur. İspanyol Gribi tarihteki en büyük felaketlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir.

Asya Gribi (1957-1958)

Çin'de başlayan Influenza-A virüsünün ördeklerde mutasyona uğrayarak insana geçen bir hastalık olduğu düşünülmektedir. Asya Gribi olarak adlandırılan hastalık 4 milyona yakın insanın canına mal olmuştur. Aynı zamanda bulunan bir aşı ile salgının önüne geçilmiştir. Bir yıl içerisinde 40 milyon kişi aşılanmıştır. Asya Gribi kitlesel aşılanmanın önemini ve etkisini gösteren en önemli örneklerden biri haline gelmiştir.

AIDS Pandemi ve Epidemisi (1981-Günümüz)

20'nci yüzyılın ortalarında maymunlardan insana geçtiği anlaşılan HIV virüsünün saptanabilen ilk örneği 1959'da Kongo'da görülmüştür. Ne var ki, teşhisi ve adı ancak 1980'lerde konulmuştur. Son 30 yılda 36 milyon insanın hayatına mal olan virüsü kesin tedavi edebilecek bir çözüm hala bulunmamaktadır. Sadece önlem almak ve hastalığa yakalandıktan sonra ömür boyu ilaç tedavisi kullanmak gerekmektedir.

H1N1 Domuz Gribi Pandemisi (2009-2010)

Salgın, ismi resmi olarak "2009 H1N1 FLU" şeklinde belirlenmeden önce domuz gribi olarak biliniyordu. Panikleyen ülkeler domuz satışlarını ve domuz ürünlerini yasaklamış, domuz eti endüstrisi olumsuz

etkilenmiştir. Mısır'da virüsü durdurmak için 300 bin domuz katledilmiştir. SWINE FLU isminde olması sebebiyle domuzlara karşı bir tepki yaratıldı. Halbuki domuzdan insana değil insandan insana bulaşmıştır. CDC'ye göre, virüs bir yıl içinde dünya çapında 1.4 milyar insanı enfekte etmiş ve 151.700 ila 575.400 arasında kişi hayatını kaybetmiştir.

Batı Afrika Ebola Pandemisi (2014-2016)

Bildirilen ilk vaka Aralık 2013'te Gine'de gerçekleşmiştir. Daha sonra hastalık hızla Liberya ve Sierra Leone'ye yayılmıştır. Ebola, 2014-2016 yılları arasında Batı Afrika'yı tahrip etmiş, bildirilen 28.600 vaka ve 11.325 ölüm kayıtlara geçmiştir. Vakaların ve ölümlerin büyük kısmı bu üç ülkede meydana gelmiştir. Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri, Nijerya, Mali, Senegal, ABD ve Avrupa'da daha az sayıda vaka meydana geldiğini bildirmiştir.

Zika Virüsü Epidemisi (2015-Günümüz)

Zika virüsü genellikle Aedes cinsinin sivrisineklerine yayılmakta olup insanlarda da cinsel yolla bulaşabilmektedir. Zika'yı taşıyan sivrisinekler sıcak, nemli iklimlerde en iyi şekilde gelişmekte ve Güney Amerika, Orta Amerika ve virüsün gelişmesi için Amerika Birleşik Devletleri'nin güneydeki başlıca bölgelerini oluşturmaktadır. Güney Amerika ve Orta Amerika'daki son Zika salgınının etkisi henüz bilinmemektedir. Bilim insanları virüsü kontrol altına almak için halen daha çalışmalarını sürdürmektedir.

3. ÇİN'DE COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI

Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaletinin en büyük şehri Vuhan'da pnömoni olgularıyla başlayan ve sonrasında pandemiye sebep olan virüs 3 Ocak 2020'de Vuhan'daki bir hastanın bronkoalveolar lavajında 2019 yeni tip coronavirüs olarak tanımlandı.

Çin'de ortaya çıkan ilk COVID-19 vakalarının Huanan deniz ürünleri marketi ile ilişkili olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. İnsandan insana bulaşması damlacık yoluyla gerçekleşmektedir. Bu sebeple, uzun süre damlacıkların yüksek konsantrasyonuna maruz kalınan yakın çevre potansiyel olarak bulaştırma olasılığı taşımaktadır.

3.1. ÇİN'DE SAĞLIK SEKTÖRÜ

Çin Komünist Partisi tarafından yönetilmekte olan Çin; dünyanın en kalabalık ülkesidir.

Çin'de sağlık hizmetleriyle ilgili üst merci Sağlık Bakanlığıdır. Çin hükümetinin uyguladığı politikalar ile birlikte sağlık sektörü hızla gelişmiş, yaygın bir sağlık hizmetine sahiptir. Günümüzde de hükümet, halkına temel sağlık hizmetlerini sağlamak için çalışmaktadırlar. Çin'de yaşanan nüfus, ekonomik büyüme, artan nüfus buna bağlı olarak artan salgın hastalıklara rağmen sağlık sektörü gelişme göstermektedir. Çin'deki temel sağlık sistemi tüm vatandaşlara ulaştırılırken, kişi başına düşen yıllık maddi destek ise 520 Yuana ulaşmıştır. Çin Sağlık Bakanlığı sağlık sektörünü daha da iyileştirmek için düzenlemeler yapmaya devam etmektedir. Örneğin; kamu hastanelerin yapısını düzenleyen yasalar ve düzenlemeler getirilmiştir.

Çin nüfusunun %11,19'unu 65 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Dünyada kişi başına düşen doktor sayısı bakımından 32., hemşire sayısı bakımından 34., hastane yatağı sayısı bakımından ise 18. sırada bulunmaktadır. Çin'e ait demografik özellikler, gelişmişlik göstergeleri ve sağlık hizmetine dair çeşitli özellikler Şekil 8'de gösterilmiştir.

Şekil 8: Çin'e Ait Sağlık Göstergeleri

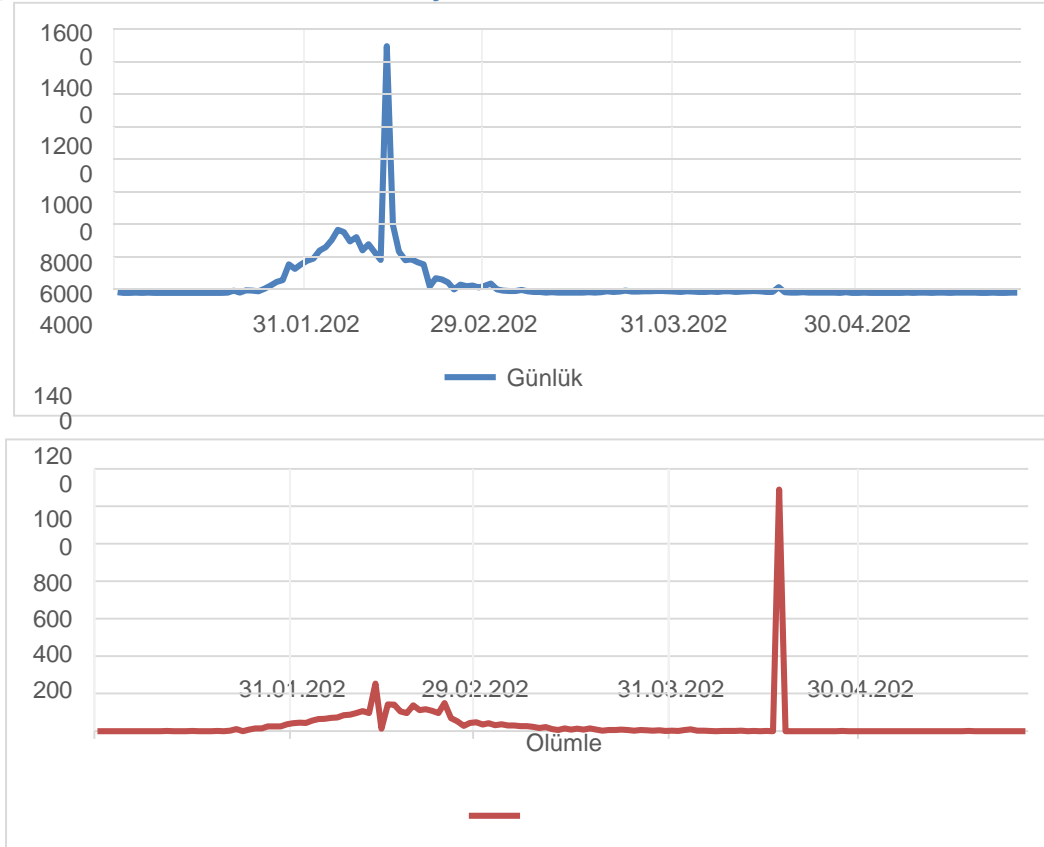
Bebek ölüm hızı	8,0 / 1.000 canlı doğum
5 yaş altı ölüm hızı	9,8 / 1.000 canlı doğum
Hastane yatağı sayısı	4,3 / 1.000 kişi
Yoğun bakım yatak sayısı	3,6 / 100.000 kişi
Doktor sayısı	2,0 / 1.000 kişi
Hemşire sayısı	2,7 / 1.000 kişi

Kaynak: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi-Covid 19 Kitabı

3.2. ÇİN'DE GÖRÜLEN VAKA SAYILARI

Çin'de ilk Covid-19 vaka bildirimini 31 Aralık'ta gerçekleştirmiştir. Ancak hastalığın henüz tanımlanamadığı 31 Aralık öncesinde de birçok vakanın olduğu tahmin edilmektedir. Salgının ilk günü bildirilen 27 vaka, altıncı günde ikiye katlanmış, 20. günde 100 vakaya, 33. günde ise 10.000 vakaya ulaşılmıştır. Hızlı bir artışla birlikte 13 Şubat'ta en fazla yeni vaka (15.141) bildirilmiştir. Bu hızlı artışın nedeninin tanı kriterlerinin değişmesi olduğu bilinmektedir. Şubat sonunda toplam vaka sayısı plato çizmeye başlamıştır. Salgın eğrisi Grafik 1'de görülmektedir. 26 Şubattan beri Çin'deki yeni vaka sayısı Çin dışındaki yeni vaka sayısının altındadır. 19 Mart'ta Hubei eyaletinde hiç vaka görülmemiştir. Çin'de Mart ayının ikinci yarısından itibaren görülen yeni COVID-19 vakalarının Çin dışındaki ülkelere kaynaklandığı belirtilmiştir. Vakalarda semptomun başlamasıyla bildirilmesi arasında yaklaşık 10 günlük bir süre bulunmaktadır. Grafiğe bakıldığında 30 Nisan'dan sonra da vakalar gözükmeğe devam etmektedir. Ancak bu sayılar günlük olarak 20 kişiyi geçmemiştir. Ölen kişi sayısına bakıldığında en fazla ölüm 1.290 kişi ile 17 Nisan'da gerçekleşmiştir. 30 Nisan'dan sonra sadece 1 ölüm 17 Mayıs'ta gerçekleşmiştir. Çin'de 26 Mayıs 2020 itibariyle toplam 84.102 Covid-19 pozitif vaka bulunmaktadır ve 4.638 ölüm meydana gelmiştir.

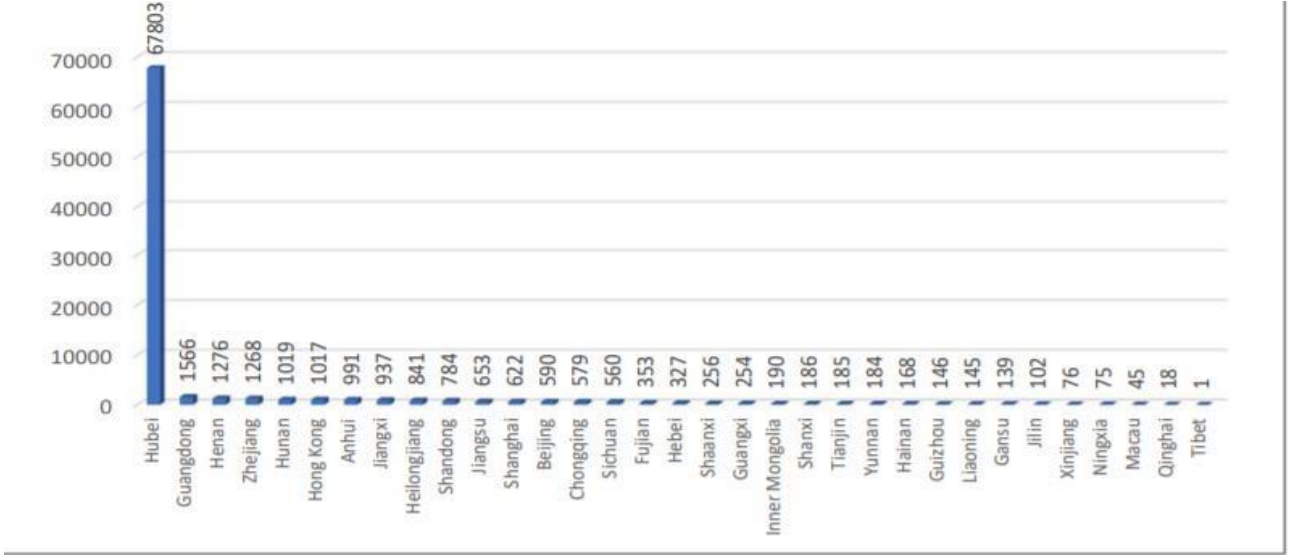
Grafik 1: Çin'de Günlük Covid-19 Vaka-Ölüm Sayıları

Kaynak: Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi

Salgın süresince bakım evleri ve cezaevleri gibi kurumların ölüm kayıtlarının incelenmesiyle; testi negatif olsa da COVID-19 semptomları olanlar COVID-19 nedeniyle ölüm olarak kabul edilmiştir. Bu inceleme sonucunda 17 Nisan'da 1.290 yeni COVID-19 ölümü bildirilmiştir. Hastaların 77.062'si iyileşmiş, 1.041'i aktif vakadır. Mevcut aktif vakaların %92'si klinik olarak hafif, %8'i ise ciddi ya da kritik düzeydedir. Sonuçlanmış vakaların %6'sı hayatını kaybetmiş, %94'ü ise iyileşmiştir. Eyaletlere göre vaka sayıları Grafik 2'de görülmektedir. Vakaların Hubei eyaletinde sınırlı tutulduğu söylenebilir.

Grafik 2: Çin'de Eyaletlere Göre Toplam Vaka Sayıları

Kaynak: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

Aşağıdaki grafik incelendiğinde ise Çin'de iyileşen vaka sayısının en fazla olduğu gün toplam 3.622 iyileşme ile 27 Şubat'ta gerçekleşmiştir. 26 Mayıs itibari ile toplam 78.280 kişi iyileşmiştir.

Grafik 3: Çin'de Günlük İyileşen Vaka Sayısı

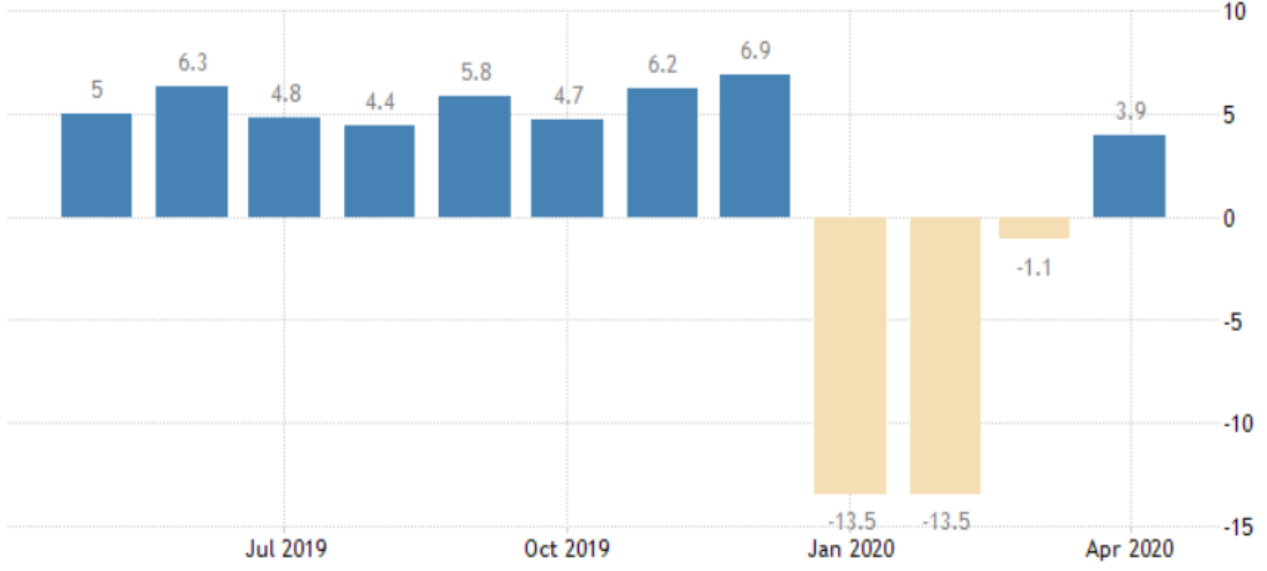
Kaynak: Worldometers Covid-19 Bilgilendirme Sayfası

3.3. EKONOMİK DEĞİŞİM

Çin halihazırda, global üretimin üçte birini yapmakta ve dünyanın en büyük ihracatçısı konumundadır.

Çin'in Ocak-Şubat 2020 sanayi üretimi koronavirüs nedeniyle ve virüsün yayılmasını önlemek için alınan önlemlerin ülkenin ekonomisini olumsuz etkilemesiyle son 30 yılın en sert düşüşünü kaydetmiştir. Sanayi üretimi Ocak-Şubat döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %13,5 azalmıştır. Aralık 2019 ayında ise üretim %6,9 artmıştır. Sanayi üretimi Mart ayında ise geçen yılın aynı dönemine göre %1,1 azalmıştır. Nisan 2020 döneminde sanayi üretimi geçen yılın aynı dönemine göre %3,9 artmıştır.

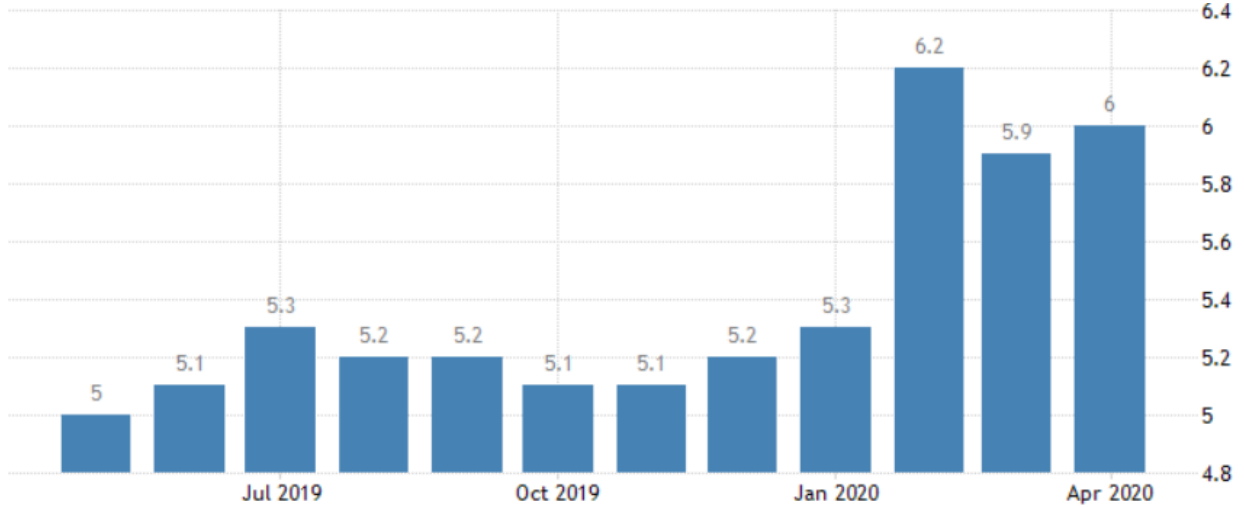
Grafik 4: Sanayi Üretimi Değişimi (%)

Kaynak: Çin Ulusal İstatistik Bürosu

Salgının en belirgin hissedildiği Ocak-Şubat döneminde perakende satışlar % 20,5 azalmıştır. Ulusal İstatistik Ofisi CNBS verilerine göre Çin'de perakende satışlar, Nisan ayında geçen yılın aynı dönemine göre %7,5 azalmıştır. Şubat 2020'de kentsel işsizlik oranı ise 2019 Aralık ayındaki %5,2'den %6,2'ye yükselmiştir. Mart 2020'de ise oran %5,9'a inmiştir. Nisan 2020'de ise işsizlik oranı %6'ya çıkmıştır. İşsizlik oranı aylık değişimi aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 5: İşsizlik Oranı Aylık Değişimi (%)

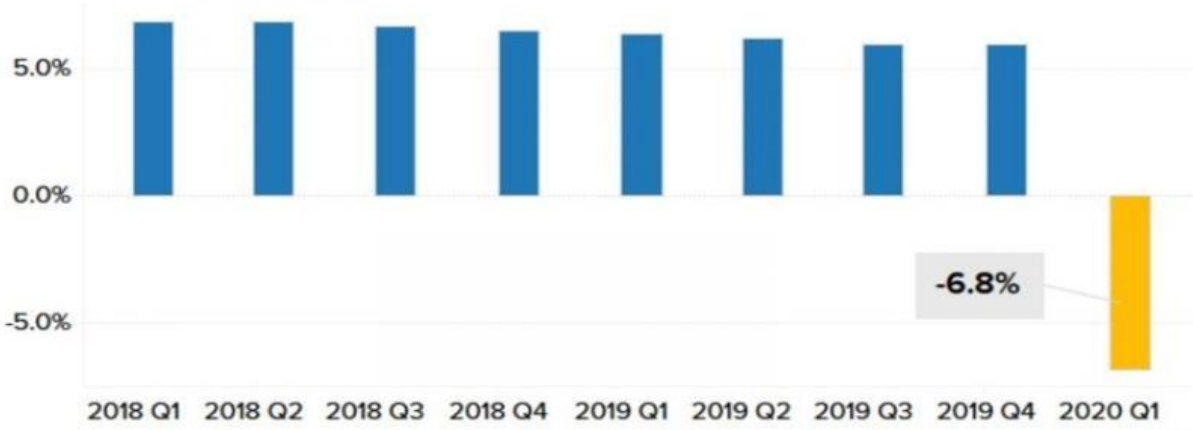
Kaynak: Çin Ulusal İstatistik Bürosu

2020 ilk çeyrek büyüme rakamlarına bakıldığında, salgının ekonomiye olan etkileri net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Küresel salgına dönüşen Covid-19 hastalığı sebebiyle hem dış hem de iç talep daralınca Çin'deki Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) 2020 yılının Ocak-Şubat-Mart aylarını kapsayan birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine nazaran %6,8 oranında kayba uğramıştır. Kayıp, bir önceki çeyreğe göre %9,8 olmuştur. Çeyreklik verilerin ilk defa resmi olarak açıklanmaya başlandığı yıl olan 1992 yılından bu yana ilk kez daralma göstermiştir. Çin ekonomisinde gerçekleşen %6,8 oranındaki düşüş ekonomik hayatın tamamen durduğu Wuhan'da %20 civarında gerçekleşmiştir.

Grafik 6: Çin'in Çeyrek Dönemlere Göre Ekonomik Büyümesi (%)

China's economic growth

Chart depicts the year-on-year percentage change in real GDP

Kaynak: Çin Ulusal İstatistik Bürosu

Çin'in bu dönemki dış ticaret verilerine bakılacak olursa 2020 Mart ayı ihracatı 2019 Mart ayına göre %6,8 oranında düşerek 185.2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2019 Mart ayı ihracatı ise 198.7 milyar dolar değerinde gerçekleşmiştir. Ülkenin Mart ayı ithalatı 2019 Mart ayına göre %1,1 oranında düşerek 165.2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Çin'in 2019 Mart ayında 167 milyar dolar düzeyinde idi. Çin'in 2020 Mart ayı dış ticareti 2019 Mart ayına göre %4 oranında düşerek 350.4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu veri 2019 Mart ayında 365.7 milyar dolardı.

Tablo 2: Çin'in Mart 2020 Dış Ticaret Verileri (Milyar \$)

Dış Ticaret	2019 Mart	2020 Mart	Değişim %
İhracat	198.7	185.2	-6,8%
İthalat	167	165.2	-1,1%
Dış Ticaret Hacmi	365.7	350,4	-4,2%
Dış Ticaret Dengesi	31.7	20	-36,9%

Kaynak:T.C Pekin Ticaret Müşavirliği

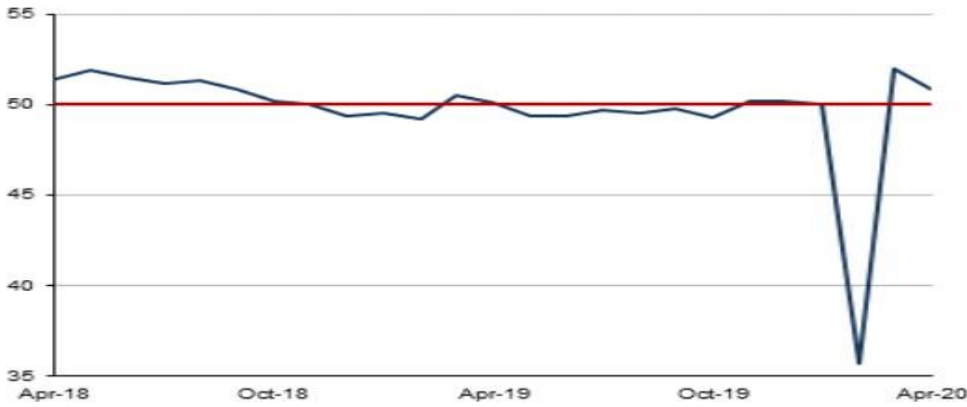
Çin'in Ocak-Mart dönemini kapsayan üç aylık ihracatı %13,3 (551.4 milyar dolardan 478.2 milyar dolara gerilemiştir); ithalatı %2,9 (476.6 milyar dolardan 465 milyar dolara gerilemiştir); dış ticaret hacmi ise %8,4 (1.02 trilyon dolardan 943.2 milyar dolara gerilemiştir) oranında azalmıştır. Çin, söz konusu verileri daha önceki yıllarda sadece USD cinsinden açıklamakta iken bu kez yerel para birimi RMB cinsinden açıklayarak 2020 Mart ayında 2019 Mart ayına göre ithalatın %2,4 oranında arttığı ifade edilerek dış ticaret verilerine daha iyimser görünüm verilmeye çalışılmıştır.

Nisan 2020 dönemine bakıldığında ise Çin Gümrük İdaresi tarafından yapılan açıklamaya göre, ülke ihracatında, 2019 yılının Nisan ayına göre %3,5 oranında artış kaydedilmiştir. Ancak ithalat oranlarında aynı

dönemde büyük bir düşüş kaydedilmiştir. Buna göre geçtiğimiz yılın Nisan ayına göre Çin'in ithalatı bu sene %14,2 oranında azalmıştır. İhracatın artış sebebi olarak durma noktasına gelen ekonominin salgına karşı alınan önlemlerin gevşetilmesiyle rahatlaması olarak gösterilebilir.

Çin Ulusal İstatistik Bürosu 31 Mart 2020 tarihinde açıkladığı raporda, Çin'in Satın Alma Yöneticileri Endeksi'nin (PMI) Şubat ayında %35,7'den Mart ayında %52'ye yükseldiğini belirtmiştir. Aynı raporda, Covid- 19 salgınının kontrolü ve önlenmesinde olumlu değişikliklerin yaşandığı, kriz sırasında birçok firmanın üretimlerine ara verdiği ancak Mart Ayı sonu itibariyle Çin'in büyük ve orta ölçekli işletmelerinin yüzde 96,6'sının üretim faaliyetlerine döndüğü ve Şubat ayı sonuna göre bu firmaların üretimlerini %17,7 puan artırdığı belirtilmiştir. Söz konusu raporda, yeni siparişler için (PMI) verisinin, Şubat ayında 29,3 iken Mart ayında 52'ye yükseldiği ve Çin'in Mart ayı bileşik PMI değeri Şubat ayına göre 24,1 puan artarak 53'e ulaştığı ifade edilmiştir. Nisan ayında ise PMI %52'den %50,8'e düşmüştür. Sonuç olarak, endeks, genişlemeyi imalat sektöründeki daralmadan ayıran % 50 eşliğinin üzerinde kalmıştır.

Grafik 7: Çin PMI

Kaynak: Çin Ulusal İstatistik Bürosu ve Çin Lojistik ve Satın Alma Federasyonu

3.3.1 Covid-19 Salgınının “Bir Kuşak ve Bir Yol Projesi”ne Etkisi

Çin 2013 yılının eylül ayında Türkiye'nin orta koridorunda yer aldığı Bir Kuşak ve Bir Yol Projesi'ni açıkladı, bu kapsamda dünyadan ekonomik olarak daha fazla pay almak istiyordu. Çin salgın öncesi son dönemde ekonomik payını artırarak dünyanın en büyük 2. ekonomisi konumuna gelmiştir

Çin'in Kuşak ve Yol Projesi dünya nüfusunun neredeyse yarıdan fazlasına, 4.5 milyar insana hitap eden ve 70'ten fazla ülkeyi içine alan bir proje olarak oldukça önemli olup, bu vizyon 2017 yılında Çin'in anayasasına girdi. Şangay'da gerçekleşen “İthalat Fuarı” da aslında bu inisiyatifin bir çıktısı olarak görülmektedir.

Covid-19 salgınından sonra projenin geleceği Çin ekonomisinin geleceği ve sağlıklı gidişatıyla bağlantılı bir durum olarak görülmektedir. Diğer bir deyişle, yeni bir küresel ekonomi inşasında BM, IMF, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası gibi küresel yönetim kurumlarının yeni dünyaya adaptasyonu, reform konusundaki duruşları ve bunda Çin'in oynayacağı rol gerek Çin'in gerekse Kuşak ve Yol Projesi'nin konumunu belirleyecektir.

Sekil 9: Bir Kuşak Bir Yol Projesi

Kaynak: www.kafkassam.com

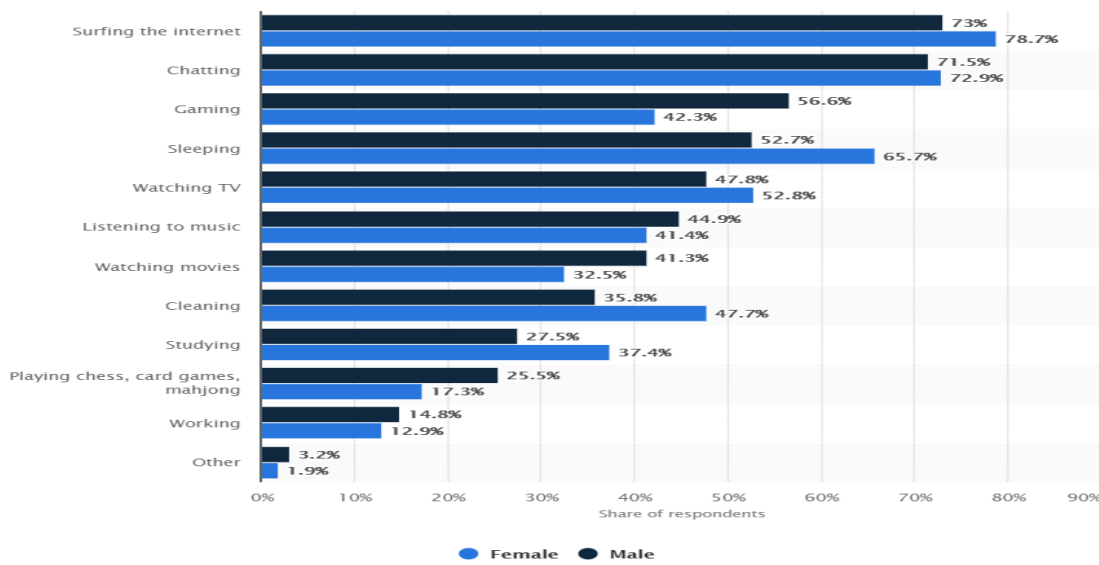
3.4. TOPLUMSAL DEĞİŞİM

Covid-19 salgınının Çin'de yayılmaya başlamasıyla toplumda da bazı değişiklikler baş göstermiştir. Yapılan araştırmalara göre Çin'de insanlar görgü kurallarına geçmişe kıyasla çok daha fazla önem vermeye başlamıştır. Ev içinde ve dışında düzen ve inşa arzusu, eğitim ve kurumlara duyulan güven artmıştır.

Fakat salgının toplum üzerinde olumsuz etkileri de mevcuttur. Çin'de aile içi şiddet vakaları bir önceki yılın aynı ayına göre %200 artmıştır.

Covid-19 salgınının yarattığı toplumsal değişimin bir kısmı ise AVM ve mağazaların kapanması ile online tüketici davranışları ve eğilimi alanında görülmektedir. Sokağa çıkma kısıtlaması nedeniyle Çin halkının günlük rutinlerini yeniden gözden geçirmek için zamanının olması ve açık hava etkinliklerinin son bulmasıyla birçok tüketici dikkatlerini çevrimiçi ortama yöneltmektedir. Statista tarafından yapılan çalışmada 01 Ocak-27 Ocak 2020 arasında Çin Halkı'nın ev karantinasında nelerle uğraştıkları araştırılmıştır. Açık mavi bayanların yüzdelerini, koyu mavi ise bayların yüzdelerini göstermektedir. Bayanların %78,7'si, bayların %73'ü evde vaktini internette sörf yaparak geçirmektedir. Bunu sırasıyla ev içi diyalogları, konsol oyunları oynamak ve uyku takip etmektedir.

Grafik 8: Çin Halkının Ev Karantinasında Yaptığı Ev Aktiviteleri Dağılımı (%)

Kaynak: Statista

Birçok okul ve üniversite bilgisayar tabanlı online öğrenme teknolojisini kullanmıştır. İşyerleri toplantılarını online olarak gerçekleştirmiştir. Günlük vaka sayıları, tedavi sonuçları, planlar, rehberler toplumla düzenli olarak paylaşılmıştır. Zhejiang Üniversitesi Halk Sağlığı Okulu salgının başından beri sürece dahil olmuştur. Toplum için anlaşılır eğitici materyaller oluşturulmuş ve paylaşılmıştır. Bunun dışında, Çin'deki önlemlerin en önemlisi tüm toplumun maske kullanımının zorunlu hale getirilmesidir. Neredeyse tüm Çin toplumu dışarıya çıkarken maske kullanmıştır.

3.5. ÇİN HÜKÜMETİNİN ALDIĞI TEDBİRLER

Öncelikle, tüm ülke Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin güçlü liderliği altında salgına karşı savaşmak için birleşti. 2006'da yayınlanan "Halk Sağlığı Acil Durumları"na göre, merkezi hükümetin tepkisi hızlı olarak betimlenebilir. Genel Sekreter Xi Jinping bu savaşı bizzat idare ederek, salgının önlenmesi ve kontrolü noktasında önemli talimatlar vermek üzere, Merkez Komite Siyasi Bürosu Daimî Komitesi'nin birkaç oturumunu bizzat yönetti. 25 Ocak'ta Çin Komünist Partisi YKZ Salgın Durumu için Merkezi Öncü Grup kuruldu. 27 Ocak'ta Başbakan Li Keqiang, salgın önleme ve kontrol çalışmalarını incelemek ve yönlendirmek üzere bizzat Wuhan'a geldi. Başbakan Yardımcısı Sun Chunlan ise sürekli olarak Merkezi İdare Grubunu Wuhan'da doğrudan çalışmaya yönlendirdi. 29 Ocak itibarıyla, Çin anakarasındaki 31 bölge, özerk bölgeler ve belediyeler, halk sağlığı acil durum protokollerini en yüksek seviyede uygulamaya koydular.

Her düzeyden yerel yönetimler de bu mücadelede yer alıyor. Bunlar arasında Hubei Eyaleti oldukça sert önlemler aldı. Hükümet 23 Ocak 2020 saat 10:00'dan itibaren Wuhan merkezinde şehir hatlarına bağlı otobüs, metro, feribot ve uzun mesafe yolcu taşımacılığının askıya alınacağını duyurdu. Alınan önlemlerin bir parçası olarak, herhangi bir istisna olmaksızın, vatandaşların Wuhan'dan çıkışı yasaklandı. Ayrıca, Wuhan'dan çıkışı sağlayan havaalanı ve demiryolu koridoru kapatıldı.

11 Şubat'tan itibaren Ulusal Sağlık Komisyonu, Geleneksel Çin Tıbbı Devlet İdaresi, Çin Kızılhaçı, 29 il (özerk bölgeler, belediyeler), Sinciang İnşaat Birliği ve askeri hastaneler toplam 178 sağlık ekibi ve 21.618 tıbbi ekibi bölgeye göndererek Hubei'yi desteklemişlerdir.

Diğer alınan önlemler ise şöyle;

- 22 Ocak 2020'de AFC, koronavirüs salgını dolayısıyla, daha önce Vuhan'da oynanması planlanan Bayanlar Olimpiyat Eleme Turnuvasının A Grubu maçlarını (Avustralya, Çin Halk Cumhuriyeti, Tayvan ve Tayland'dan ilgili kadroları içeren) Nanjing'e taşıyacağını açıkladı.
- Büyük ölçekli toplantıların ve grup turlarının da askıya alınması direktifi verildi.
- Pekin'deki Yasak Şehir, geleneksel tapınak fuarları ve diğer kutlama amaçları toplantılar dahil olmak üzere birçok Yeni Yıl etkinlikleri bulaşma korkusuyla iptal edildi.
- Hong Kong ayrıca bulaşıcı hastalık yanıt düzeylerini en üst seviyeye çıkardı ve acil durum ilan etti, okullarını kapattı ve Yeni Yıl kutlamalarını iptal etti.

3.5.1. Sağlık Sektöründe Alınan Tedbirler

Salgının erken dönemi sonrasında sağlık personellerinin korunması için ek tedbirler alınmıştır.

- İzolasyon alanlarında çalışan tüm sağlık personeli bu alanda kontrol altında kalmış ve izinsiz dışarı çıkamamıştır.
- Sağlık personelinin beslenmesine dikkat edilmiş, bağışıklığı desteklenmiştir.
- Tüm sağlık çalışanlarının sağlık durumu, ateşi, nefes darlığı semptomları izlenmiş ve kaydedilmiştir.
- Personelin ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi semptomları varsa, derhal izole edilmiş ve taranmıştır.

- Tüm öncü sağlık personelleri, izolasyon alanındaki çalışmalarını bitirip hastaneden ayrıldıklarında Covid-19 testi yapılmıştır.
- Test sonuçları negatifse, tıbbi gözlemden çıkarılmadan önce 14 gün boyunca izole edilmişlerdir.
- Sağlık sigortası katkıları yarıya indirilmiştir.
- Sağlık sigortası, çevrimiçi konsültasyonu ödeyecektir.

3.5.2. Ekonomik Tedbirler

- Çin Merkez Bankası 10 baz puan faiz indirimine gitti ve beklenmedik bir şekilde ters repo faizini 20 baz puan indirerek ters repo faiz oranında son 5 yılın en büyük indirimini yaptı.
- Salgın önleme ve kontrolü için kilit koruma girişimleri olan şirketleri, yönetim sistemi altındaki işletmelere öncelikli kredi vermeleri için desteklemektedir.
- Çin Halk Bankası'ndan yeniden kredi desteği alan işletmeler için, Maliye Bakanlığı mali faiz indirimi desteği sağlayacaktır.
- Salgının Hubei eyaleti dışındaki tüm illerde işletmeler, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerindeki etkisini azaltmak için Şubat'tan Haziran'a kadar, küçük ve orta ölçekli işletmeler başış sigortası, işsizlik sigortası ve endüstriyel yaralanma sigortasından muaf tutulacaktır
- Hubei Eyaleti her türlü ekonomi ile ilgili gecikmelerden Şubat'tan Haziran'a kadar muaf tutulacaktır.
- Aynı zamanda, tüm ihtiyaç sahipleri Haziran ayı sonundan önce, işletme konut sağlama fonunun ödenmesini geciktirmek için başvurabilir.
- Bu süre zarfında, çalışanların salgının etkisiyle normal olarak geri ödeyemediği ihtiyat fonu kredileri için gecikmiş muamele yapılmayacaktır.
- Açıklanan 183 milyar dolara ulaşan mali destek paketleri Çin'in milli gelirinin %9,3'üne tekabül etmektedir.
- Çin'de sadece kontak gerektirmeyen vergi incelemeleri devam etmektedir.

3.5.3. Vergi Tedbirleri

Çin Hükümeti, Covid-19 döneminde aşağıdaki tedbirleri almıştır:

- Bankalar tarafından kurumsal müşteriler, perakende müşteriler, KOBİ'ler, sigorta şirketleri için uygulanan vergi indirim tedbirleri.
- Çok çeşitli sektörler (tıbbi hizmetler, yemek hizmetleri, konaklama, toplu taşıma, teslimat hizmetleri, bazı kişisel hizmetler) KDV'den muaf tutulmuştur.
- COVID-19 ile ilişkili olarak kullanılan tıbbi malzeme üreten şirketler için CIT ve KDV teşvikleri getirilmiştir.
- Ciddi derecede etkilenen şirketler için daha uzun vergi kaybı taşıma süresi getirilmiştir. (beş yıldan sekiz yıla kadar).

Kişisel Gelir Vergisi

- Gelir vergisi muafiyeti getirilmiştir. Aşağıdaki gelir türleri kişisel gelir vergisinden muaftır.
 1. Önleme ve kontrol faaliyetlerinde bulunan ve yerel yönetim yetkililerinin öngörülen standartlarına uygun geçici sübvansiyon, prim ve ikramiyeden alınan vergi
 2. İşverenler tarafından COVID-19'un önlenmesi için çalışanlarına sağlanan ilaçlar, tıbbi malzemeler, koruyucu ekipman ve aynı yardımlardan alınan vergi
- Bireyler tarafından yapılan aşağıdaki başış türlerinin vergiden tamamen muaf tutulacaktır.

1. Ülke düzeyinde veya üzerindeki kar amacı gütmeyen sosyal kuruluşlar veya devlet otoriteleri veya yan kuruluşları aracılığıyla bireyler tarafından yapılan nakdi veya aynı bağışlar
2. Bireyler tarafından COVID-19'un önlenmesi ve tedavisi görevlerini üstlenen belirlenmiş hastanelere doğrudan yapılan aynı bağışlar.

Bordro Vergisi

- Bazı yerel otoriteler, salgın sırasında yerel işletmeleri desteklemek için ilgili şehirlerde politikalar getirmiştir. Bunlar sosyal güvenlik primi tabanındaki düzenlemelerin ertelenmesi, belirli sosyal güvenlik planları için işveren primi oranının ayarlanması, işveren sosyal güvenlik primlerinin ödenmesinin uzatılması ve işsizlik sigortasının iadesi için başvuru kısıtlamalarının giderilmesini içermektedir.

3.5.4. İstihdama Yönelik Tedbirler

- Maliye bakanlığı, şirketlerin çalışanlarını korumaya teşvik etmek için sosyal sigorta ödemelerini 1 trilyon Yuan azalttı.
- Ocak ayı sonlarında bakanlık, işçilerin tazminatının enfekte olmuş tıbbi işçilere sübvansede edileceğini ve yerel finans departmanları için günlük ödenekleri açıkladı.
- Sosyal güvenlik primlerinin ödenmesinin ertelenmesi (ve bazı durumlarda zaten yapılmış olan katkıların iadesi)
- Çin'in büyük şehirlerinde (Pekin/Şangay/Guangdong), koronavirüs salgını nedeniyle geçici zorluklarla karşılaşan ve çalışanlarını bırakmayan veya işten çıkarmaları en aza indiren şirketler, işsizlik sigortası primlerini geri alabilme olanağı getirildi.
- Çin'in üretim kalbi olan Guangdong eyaletinde, eyaletteki toplam göçmen işçi nüfusunun yaklaşık üçte birini temsil eden 6.08 milyondan fazla göçmen işçi işe geri döndü.

3.5.5. Gümrük Tedbirleri

- Yerli ve yabancı bağışçılar tarafından bağışlanan ve salgının önlenmesi ve kontrolü için kullanılan ithal malzemelerin ithalat vergilerinden, ithalat KDV'sinden ve ithalat tüketim vergisinden muaf tutulacaktır.
- Ayrıca, tercihli muamele, mallar bağışlanmamış olsa bile, sağlık yönetimi tarafından salgın için ithal edilen mallar için de geçerlidir.
- Vergi iadeleri, halihazırda vergileri ödenmiş olan nitelikli malzemeler için alınabilir.

3.5.6. Lojistik Tedbirler

Çin Ulaştırma Bakanlığı deniz aşırı ülkelerden salgının gelişiminin engellenmesi ve kontrolü ile uluslararası karayolu yük taşımacılığı yapan sürücülerin sınırlandırılmasının artırılmasına yönelik 11 Nisan'da yeni kararlar yayınlamıştır.

- Prensip olarak sınırdan giriş yapan yabancı araçlar yükü kapıda bırakacaktır. Yabancı sürücüler Çin'i aynı gün terk etmeli, yükün boşaltılması ve yüklenmesi sürecinde yük terminali idaresi ve yük elleçleme personeli ile temas kurmamalıdır.
- Gerçek sebeplerle Çin'i aynı gün terk edemeyen yabancı sürücülerin vücut sıcaklığı kontrolü yapılarak salgının engellenmesi ve kontrolü ile sorumlu yerel idare gözetimi altında sınır kapısından belirlenen yere götürülecektir. Çin'i terk etmeden önce belirlenen yerlerden dışarı çıkılmasına izin verilmeyecektir.

- Yabancı sürücüler Çin'deki kalışları süresince sınır kapısının bulunduğu yerde salgının engellenmesi ve kontrolü için yürürlüğe alınan ilgili kurallara uymalı, kişisel korumalarını desteklemeli, sağlık beyanında bulunmalı, ateş, kuru öksürük ve halsizlik gibi şüpheli belirtileri hemen bildirmelidir.
- Sınır ötesi taşımacılık sebebiyle birden fazla olmak üzere sınırdan içeri giren ve sınırdan çıkan sürücüler düzenli olarak teste tabi tutulacaktır. (Nükleik asit testi)
- Salgının önlenmesi ve kontrolüne ilişkin düzenlemelere uymayı reddeden sürücüler kara listeye alınacaktır.
- Yolcu taşımacılığı halen yasaktır.

3.5.7. Uçuş Yasakları

Dünya Sağlık Örgütü'nün almış olduğu uluslararası kamu sağlığı acil durumu kararından sonra ve salgının zaman içinde derinleşmesiyle uluslararası havayolu şirketleri Çin uçuşlarını askıya almıştır. Hâlihazırda, Cathay Pacific Hong Kong'dan bazı merkezlere (Londra, New York, Ho Chi Minh vs) uçuş gerçekleştirmektedir. Air China ve Aeroflot ise talep bazında "charter" benzeri uçuşlar gerçekleştirmektedir.

3.5.8. Sınır Tedbirleri

Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan bir açıklamayla, 28 Mart 2020 Cumartesi gününden itibaren başlamak üzere Çin vizesi ve oturumu olan yabancıların Çin'e girişi geçici olarak durdurulmuştur. Açıklamada, diplomatik, uçuş personeli, Çin'in acil olarak ihtiyaç duyduğu bilimsel ve teknolojik aktiviteleri yürütecek personel ile acil insani yardım personelinin bu uygulamadan istisna tutulacağı belirtilmiştir.

Çin'de yerleşik Türk firmalarının hâlihazırda Çin'de bulunmayan yetkililerinin Çin'e girişinin geçici olarak durması sonucunda zaten sekteye uğramış olan ekonomik ve ticari aktivitelerini sürdürmeleri daha da zorlaşacak, bu durum da iki ülke arasındaki ticarete daraltıcı bir etki yaratacaktır.

3.5.9. Ticari Tedbirler

Dış ticaret kapsamında hâlihazırda Çin'in almış olduğu herhangi bir ihracat kontrolü kararı bulunmamaktadır.

Çin ilk olarak salgını kontrol altına almaya çalışmış, devamında ekonomide arzı normale getirme ve iç piyasa yoluyla ekonomiyi canlandırma yoluna gitmiştir. Ekonominin arz yönünde, firmalardan alınacak vergilerin alınmaması yoluyla firmaların desteklenmesi, firmalara navlun desteği sağlanması, enerji giderlerinde indirim sağlanması temel araçlar olmuştur. Ayrıca eyalet yönetimleri de, destekler konusunda ihtiyaç duyulan desteklerin sağlanması konusunda serbest bırakılmıştır. Arzı tekrar sağlama yönünde alınan tedbirlerden biri de sayıları 280 milyonu bulan göçmen işçilerin fabrikalarına güvenle dönmelerinin temini ve bu insan hareketlerinin hızlı ve etkin şekilde gerçekleştirilmesinin devlet eliyle organize edilmesidir. Çin devleti ayrıca, dış ticaret işlemlerinin aksamadan sürdürülmesini teminen lojistik maliyetlerin olabildiğince düşürülmesi, bununla bağlantılı olarak limanların ve gümrüklerin aralıksız hizmet vermesinin sağlanması için büyük çaba sarf etmiştir. İç piyasayı canlandırmak için de özellikle vatandaşlara kupon verilmesi, 1-10 Mayıs 2020 tarihlerinin ülke genelinde "Shopping Fest" olarak ilan edilerek neredeyse tüm mağazalarda indirim sağlanması yoluyla tüketimin artırılması adımları atılmıştır.

Tıbbi Cihazlar

Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı 3 Nisan 2020 tarihinde yaptığı açıklamada, bazı tıbbi cihaz ve ürünlerin ihracatını sıkılaştıran yeni bir düzenlemeye gittiğini duyurmuştur. Düzenlemeye ilişkin bilgi notu ekte yer almaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı 3 Nisan 2020 tarihinde yaptığı açıklamada, bazı tıbbi cihaz ve ürünlerin ihracatını sıkılaştıran yeni bir düzenlemeye gittiğini duyurmuştur. Bu yeni düzenlemeye göre; test kitleri, tıbbi kullanım için maskeler, koruyucu giysiler, solunum maskeleri ve ısı ölçer cihaz ve ürünlerinin ihraç edilmeden önce sıkı kontrollerden geçirilecek olup, ürünlerin ihraç edileceği ülkede ithalatta aranan belgeler Çin'den ihracat gerçekleşmeden teyit edilecektir. Aynı açıklamada, Gümrük İdarelerinin ihracatçı firmaların ürün lisanslarını kontrol ederek ihracata izin vereceği belirtilerek Çin Tıbbi Ürün İdaresi (National Medical Products Administration (www.nmpa.gov.cn) tarafından hazırlanmış olan liste de ayrıca paylaşılmıştır.

Bu kapsamda, Türk firmalarının Türkiye'ye ithal etmek ya da üçüncü ülkelere ihraç etmek üzere; yukarıda sayılan medikal ürünleri Çin'den almaları durumunda, sadece NMPA Kurumu tarafından onaylı listede yer alan firmalardan ithalat yapmalarının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Söz konusu listede yer almayan firmaların medikal ürün ihracatları yasaklanmamakla birlikte, kalite ve diğer konularda firmalarımızın sorun yaşama ihtimalinin listede yer alan firmalara göre çok daha yüksek olacağı değerlendirildiğinden, Türk firmalarının listede yer almayan firmaların tekliflerine itibar etmemesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Söz konusu listeye aşağıda yer alan linkin 2 no'lu başlığında yer alan dosyadan ulaşılabilir: http://www.mofcom.gov.cn/article/b/c/202003/20200302950371.shtml?from=singlemessage&isappinstall_ed=0. Bu kapsamda firmalarımızın Çin'den gerçekleştireceği tıbbi malzeme ithalatlarında firma güvenilirliğini belirleme açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

4. TÜRKİYE – ÇİN İLİŞKİLERİ

4.1. EKONOMİK DURUM

T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından 4 Mayıs tarihinde yayınlanan "2020 Yılı Nisan Ayı Veri Bülteni" adlı raporda Genel Ticaret Sistemi kapsamında Türkiye'nin 2020 yılının Nisan ayında gerçekleştirdiği ihracatının 2019 yılı Nisan ayına göre %41,38 oranında azalarak 8 milyar 993 milyon dolar ve ithalatının ise %28,31 oranında azalarak 12 milyar 957 milyon dolar olarak gerçekleştiği belirtilmiştir.

Mart ayından itibaren tüm dünyayı hem sosyal hem de ekonomik anlamda çok büyük oranda olumsuz etkileyen Covid-19 salgınının ekonomik yansımalarının Nisan ayında çok daha sert ve keskin görülmeye başlanması, ihracatımızı negatif yönde etkilemeye devam etmiştir.

Nitekim, salgın nedeniyle başta AB ülkeleri olmak üzere, önemli ihraç ülkelerimizde görülen eş görülmemiş boyuttaki pazar ve talep daralmaları ve sınırlardaki karantina önlemleri Nisan ayı ihracatımızda görülen düşüşün de ana nedeni olmuştur. Mart ve Nisan aylarında görülen bu düşüş, yılın ilk 2 ayında %4,0 oranında artış gösteren ihracatımızın da 4 aylık dönem itibarıyla negatif büyüme göstermesine yol açmıştır. Benzer şekilde, Covid-19 nedeniyle Nisan ayında ithalatımızın da %28,31 gibi yüksek bir oranda gerilediği görülmektedir.

Tablo 3: GTS'ye Göre Türkiye'nin Dış Ticaret Verileri (Milyon \$)

Dış Ticaret	Nisan			Ocak-Nisan		
	2019	2020	Değişim (%)	2019	2020	Değişim (%)
İhracat	15.341	8.993	-41,38	59.875	51.742	-13,58
İthalat	18.073	12.957	-28,31	68.545	68.613	0,10
Dış Ticaret Hacmi	33.414	21.950	-34,31	128.420	120.355	-6,28
Dış Ticaret Dengesi	-2.732	-3.965	45,11	-8.670	-16.871	94,58

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı

Türkiye'nin 2019 yılı Ocak-Mart döneminde Çin'e ihracatı 606 milyon dolar iken 2020 yılının aynı döneminde 562 milyona gerilemiştir. Çin'den yaptığımız ithalat ele alındığında ise ihracata kıyasla %14'lük bir artış yaşandığı ve 2019 yılı Ocak-Mart dönemindeki 4.3 milyar dolarlık ithalat değerinin 2020 yılı Ocak-Mart döneminde yaklaşık 5 milyar dolara yükseldiği görülmektedir.

Tablo 4: GTS'ye Göre Türkiye'nin Çin İle Dış Ticareti (Milyon \$)

Dış Ticaret	Ocak-Mart		
	2019	2020	Değişim (%)
İhracat	606	562	-8
İthalat	4.331	5.019	+14
Dış Ticaret Hacmi	4.937	5.581	+12
Dış Ticaret Dengesi	-3.725	-4.457	

Kaynak: T.C Ticaret Bakanlığı

2019 yılı Ocak-Mart döneminde dış ticaret açığı veren denge, 2020 yılı Ocak-Mart dönemine gelindiğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre artmasıyla dış ticaret açığı vermeye devam etmiştir.

T.C. Ticaret Bakanlığının resmi web sayfasında ülke bazlı yayınlanan "COVID-19 Gelişmeleri" bölümünde belirtildiği üzere Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı 3 Nisan 2020 tarihinde yaptığı açıklamada, bazı tıbbi cihaz ve ürünlerin ihracatını sıkılaştıran yeni bir düzenlemeye gittiğini duyurmuştur. Bu yeni düzenlemeye göre; test kitleri, tıbbi kullanım için maskeler, koruyucu giysiler, solunum maskeleri ve ısı ölçer cihaz ve ürünlerinin ihraç edilmeden önce sıkı kontrollerden geçirilecek olup, ürünlerin ihraç edileceği ülkede ithalatta aranan belgeler Çin'den ihracat gerçekleşmeden teyit edilecektir. Aynı açıklamada, Gümrük İdarelerinin ihracatçı firmaların ürün lisanslarını kontrol ederek ihracata izin vereceği belirtilerek Çin Tıbbi Ürün İdaresi (National Medical Products Administration (www.nmpa.gov.cn) tarafından hazırlanmış olan liste de ayrıca paylaşılmıştır.

Bu kapsamda, Türk firmalarının Türkiye'ye ithal etmek ya da üçüncü ülkelere ihraç etmek üzere; yukarıda sayılan medikal ürünleri Çin'den almaları durumunda, sadece NMPA Kurumu tarafından onaylı listede yer alan firmalardan ithalat yapmalarının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Söz konusu listede yer almayan firmaların medikal ürün ihracatları yasaklanmamakla birlikte, kalite ve diğer konularda firmalarımızın sorun yaşama ihtimalinin listede yer alan firmalara göre çok daha yüksek olacağı değerlendirildiğinden, Türk firmalarının listede yer almayan firmaların tekliflerine itibar etmemesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu kapsamda firmalarımızın Çin'den gerçekleştireceği tıbbi malzeme ithalatlarında firma güvenilirliğini belirleme açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

4.2. ÇİN RAFİNERİ SEKTÖRÜNDEKİ ARZ FAZLASI

1 Mart 2020 tarihinde, Çin Hükümeti tarafından Zhejiang Serbest Bölgesinde yer alan Zhejiang Petroleum & Chemical Co. Ltd. Şirketine rafineri ürünleri ihracat izni verildi. Bu izin, 4 yıl sonra özel sektöre ait bir rafineriye verilen ilk izin olma özelliğini taşıyor. Bu iznin Çin'deki rafineri işletmelerindeki arz fazlasının Covid-19 krizi nedeniyle artması ve artık stok yapılarak sürdürülemez olması dolayısıyla alındığı değerlendirilmektedir. CNPC Ekonomi ve Teknoloji Araştırma Enstitüsü'nün verilerine göre, Çin'de geçen yıl rafine edilen 436 milyon ton ham petrolden sadece 384 milyon tonu kullanılabilir. Çin'in 2019 yılındaki rafineri ürünleri ihracatındaki % 34'lük artışa rağmen, ihracat hacmi sadece toplam rafineri üretiminin sadece %12,5'i düzeyine ulaşabildi ve nominal olarak rafineri ürünleri ihracatı 54.66 milyon ton olarak gerçekleşti. Çin'in petrol rafineri pazarında arz fazlası sorunu devam etmekte olup, 2019'un ilk yarısında, Çin'de bir ton ham petrolün işlenmesinden elde

edilen ortalama kâr %32 düşüşle 129 Yuan'a (18,41 \$) düştü. Bu miktar Çin Petrol ve Kimya Endüstrisi Federasyonu verilerine göre beş yılın en düşük seviyesidir.

Çin'deki rafineri arz fazlasının dünyanın birçok yerinde rafinerilerin kar marjları üzerine baskı yapacağı, ham petrol fiyatları dünya genelinde eski seviyelerine gelse dahi bu kar baskısının devam edeceği, Covid-19 krizi dolayısıyla kısa vadede rafineri ürünlerinin tüketiminin azalmasının bu baskıyı pekiştireceği düşünülmektedir. Nihai rafineri ürünlerinde ithalatçı olduğumuz hususları göz önüne alındığında, Çin rafineri sektöründeki arz fazlasının rafineri ürünleri ithalatımız açısından, az da olsa olumlu etkisinin olabileceği değerlendirilmektedir.

4.3. LOJİSTİK DURUM

Çin'de Covid-19 salgını dengelenmeye başlamıştır, ancak Çin Hükümeti yabancı ülkelere ithal edilen ürünler için sıkı önlemler almaya devam etmektedir.

Kara sınırlarındaki duruma genel bakış:

- Çin tarafındaki tüm sınırlar şimdilik açıktır, ancak Kırgızistan ve Tacikistan sınırları kendi taraflarında kapalıdır.

- Çin tarafındaki Kazakistan sınırında, Çin'e giriş yapan Çinli olmayan kamyon şoförlerine zorunlu karantina gerekliliği yoktur, ancak düzenli ticari faaliyetler ciddi şekilde etkilenmiştir:

1. Alashankou BCP Şubat ayından bu yana TIR taşımacılığını sürdürmüştür, operasyonlar normal seyrinde devam etmektedir.
2. Khorgos'taki yardımcı hizmetler yeni işleyiş için yeniden açılma belirtileri göstermiştir. Ancak, Kazakistan'da uygulanan kontrol önlemleri nedeniyle çok az sayıda operasyon gerçekleştirilmektedir.
3. Çinli olmayan sürücüler Kazakistan'da uygulanan kontrol önlemleri nedeniyle Çin'e girmek istemedikleri için Baketu BCP'de herhangi bir operasyon bildirilmemiştir.

- Erenhot'da, Moğolistan sınırında nakliye işlemleri mümkündür, ancak normal operasyonlar ciddi şekilde etkilenmiştir. Çin'e giren herkes için karantina önlemleri zorunludur. Kamyon sürücülerinin karantina kontrolünden muafıdır.

- Rusya sınırındaki Manzhouli'de yük operasyonları mümkündür, ancak normal operasyonlar ciddi şekilde etkilenmiştir. 34 ülkeden Çin'e girenler için karantina önlemleri alınması zorunludur. Rus sürücülerin karantina kontrolünden muafıdır.

4.4. İKİLİ TİCARİ İLİŞKİLERİMİZE ETKİLERİ

Çin'e girişinin geçici olarak durması sonucunda, Çin'de yerleşik Türk firmalarının hâlihazırda Çin'de bulunmayan yetkililerinin, zaten sektöre uğramış olan ekonomik ve ticari aktivitelerini sürdürmeleri daha da zorlaşacak, bu durum da iki ülke arasındaki ticarete daraltıcı bir etki yaratacaktır.

7 Şubat 2020 tarihinde, Covid-19 salgınına ilişkin alınan yeni tedbirler kapsamında Çin'den her türlü canlı- cansız hayvan, hayvansal ürünler ve yan ürünleri ithalatının geçici bir süreyle durdurulması kararı alındığı ifade edilmiştir. Söz konusu karar, 1 Mayıs 2020 tarihinde kaldırılmış olup, bu durumun başta tarım ürünleri ihracatımızdaki sürece katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Covid -19 pandemisi döneminde tıbbi malzeme imalatına başlayan Çinli elektrikli otomobil üreticisi bir firma 7 Nisan'da Kaliforniya Valiliği Acil Servis Bürosu ile 300 milyon NIOSH sertifikalı N95 maske ve 100 milyon tek kullanımlık yüz maskesi sağlamak için 1 milyar dolarlık bir sözleşme imzalamıştır. Söz konusu firmanın N95 maskeleri için Amerikan Ulusal Mesleki Güvenlik ve Sağlık Enstitüsü (NIOSH) sertifikasını 30 Nisan 2020

tarihine kadar alması gerekmesine karşın anılan tarihte taahhüdünü yerine getirememiş ve firmaya yükümlülüğü yerine getirmek üzere 31 Mayıs 2020 tarihine kadar ek süre tanınmıştır. Taahhüdünü zamanında yerine getirmemiş olması nedeniyle firmaya daha önce ödenmiş olan ön ödemenin bir kısmının geri alınacağı ve ikinci uzatmada da koşulları yerine getirememesi halinde geri kalan ön ödemenin de tahsil edilmesinin söz konusu olacağı bilgisi Pekin Ticaret Müşavirliğimizce paylaşılmış olup bu kapsamda N95 maske üreten veya ticaretini yapan firmalarımızın aşağıda bağlantı adresi verilen haberde belirtilen süreci takip ederek, ilgili firmanın güvenlik sertifikası alamaması durumunda ilgili ürünlerin tedarikçisi olmak için girişimde bulunabilecekleri belirtilmiştir.

<https://www.caixinglobal.com/2020-05-08/carmaker-byd-to-repay-california-247-million-for-missing-medical-supply-deadline-101551730.html>

4.5. KARŞILIKLI GERÇEKLEŞTİRİLEN YARDIMLAR

Türkiye ile Çin arasında hükümetler arası büyük bir yardım gerçekleştirilmemiş olmakla birlikte Türkiye 31 Ocak-1 Şubat 2020 tarihinde Çin'in Vuhan kentinde yaşayan Türk vatandaşlarını getirmek için gönderdiği askeri kargo uçağıyla tıbbi malzemeler de göndermiştir. Türkiye salgının başlangıcında Çin'e tıbbi malzeme gönderen ilk ülkelerden olmuştur.

5. KAYNAKÇA

1. Çin-COVID-19'a yanıt olarak hükümet ve kurum önlemleri-
<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/china-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html>
2. BBC – <https://www.bbc.com/>
3. Vikipedi Özgür Ansiklopedi – wikipedia.org
4. Euronews – www.euronews.com
5. Worldometers – www.worldometers.com
6. Türkiye İstatistik Kurumu – www.tuik.com
7. Dış İlişkiler Konseyi – www.cfr.org
8. Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü – www.unido.org
9. Sağlık Bakanlığı – covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr
10. WHO Dünya Sağlık Örgütü – www.who.int/
11. Uluslararası Çalışma Örgütü – www.ilo.org
12. Avrupa Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi – <https://www.ecdc.europa.eu/>
13. J. Jusko, (29 Nisan 2020). Koronavirüs Krizi: Üreticiler Ne Söylüyor ve Ne yapıyor, _
<https://www.industryweek.com/covid19/media-gallery/21129951/the-coronavirus-crisis-what-manufacturers-are-saying-and-doing/slideshow?slide=7>
14. UNESCO Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü – <https://en.unesco.org/>
15. Rusya İnsan Sağlığı ve Tüketiciyi Koruma Kurumu – <https://www.rospotrebnadzor.ru/en/>
16. Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü – www.unido.org
17. Dış İlişkiler Konseyi – www.cfr.org
18. Euler Hermes Türkiye COVID-19 Sayfası – https://www.eulerhermes.com/tr_TR/covid-19.html
19. İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) – <https://www.ikv.org.tr/>
20. Uluslararası Kara Taşımacılığı Birliği (IRU) – www.iru.org
21. ITC Pazara Giriş Haritası – <https://www.macmap.org/covid19>
22. Trademap – www.trademap.org
23. T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Sayfası – www.covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr
24. T.C. Ticaret Bakanlığı Bilgi Sistemi – www.ticaret.gov.tr
25. Türkiye İstatistik Kurumu – www.tuik.gov.tr
26. Ankara Tıp Fakültesi-Covid-19 Kitabı-
<http://www.medicine.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/121/2020/05/COVID-19-Kitap.pdf>
27. Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi-
<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/download-todays-data-geographic-distribution-covid-19-cases-worldwide>
28. Pekin Ticaret Müşavirliği-Çin 2020 Mart Dış Ticaret Verileri
29. ÇİN'İN COVID-19 TECRÜBESİ: İş Dünyası Açısından Son Durum ve Güncel Gelişmeler- <https://www.deik.org.tr/uploads/sonuc-raporu-6.pdf>
30. Koronavirüs-Koronavirüsün Dünya ekonomisine Etkileri_
<https://www.akib.org.tr/tr/duyurular-koronavirusun-dunya-ekonomisine-etkileri.html>
31. The Knowledge Center for China's Experiences in Response to Covid-19 <https://covid19.21wecan.com/#>
32. China's Fight Against COVID-19-<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/04/china-government-and-institution-measures-in-response-to-covid.html>
33. T.C Ticaret Bakanlığı 2020 Yılı Nisan Ayı Veri Bülteni-
<https://ticaret.gov.tr/data/5eafbd0a13b8763068abd1e4/2020%20Y%C4%B1%C4%B1%20Nisan%20Ay%C4%B1%20Veri%20Bu%CC%88lteni.pdf>

– Çin'de COVID-19 Salgını, Mayıs 2020

34. China's Support Policies for Businesses Under COVID-19: A Comprehensive List-
<https://www.china-briefing.com/news/china-covid-19-policy-tracker-benefiting-business-enterprises- comprehensive-updated-list/>
35. Trading Economics-<https://tr.tradingeconomics.com/china/>
36. Çin, sağlık alanında dev başarılar kaydetti.-<http://turkish.cri.cn/1781/2019/05/20/1s197993.htm>
37. OECD Health Data-<https://data.oecd.org/healtheq/hospital-beds.htm>
38. Coronavirus outbreak-updated situation in China-<https://www.iru.org/resources/tools-apps/flash-info/coronavirus-covid-19-outbreak-updated-situation-in-china-894>
39. <https://kafkassam.com/etiket/bir-yol-cinayetleri>